



CEZA KOVUŞTURMALARININ AKTARILMASI

(*Transfer of Criminal Proceedings*)

Dr. Öğr. Üyesi Bilgehan SAVAŞCI TEMİZ¹

ÖZ

Ceza kovuşturmalarının aktarılması, suçluların iadesi, yabancı kararların tanınması ve hükümlülerin nakli ile birlikte uluslararası işbirliğini öngören adli yardımlaşma kurumlarından birisidir. Tüm dünyada gittikçe artan insan ve mal trafiği sınır aşan suçların da işlenmesini artırmış, bir devlette suç işleyen failin başka bir ülkeye kaçması sık rastlanan bir durum olmuştur. Ceza hukukunda birden fazla devletin yargılama yetkisi olması halinde yargı makamları arasındaki yetki uyuşmazlıklarının çözümü özel hukuka göre daha zordur. Ceza kovuşturmalarının aktarılması ile devletler arasındaki yargı yetkisi uyuşmazlıkları önlenmeye çalışılmakta, adli işlemlerin daha etkin, usul ekonomisine uygun ve adil biçimde yürütülebilmesi amaçlanmaktadır. Bu kurumun önemi soruşturmadan cezanın infazına kadar tüm ceza muhakemesi sürecinin aktarılmasına imkân sağlamasıdır. Kurum ile aktarılma olmasaydı cezasız kalabilecek suçluların yargılanması mümkün hale getirilmektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan Türkiye'nin taraf olduğu 1972 tarihli Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi ceza alanında kovuşturmaların aktarılmasına dair araçlara, ceza kovuşturmalarının çokluğuna, ilgili kişilerin birçok kez kovuşturulma ve mahkûm olma riskine karşı korunmasına ilişkin hükümler içeren çok önemli uluslararası bir metindir. Çalışmada öncelikle kovuşturmaların aktarılma nedenleri sonrasında ise Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nde yer alan düzenlemeler 6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu'nun ilgili hükümleri de dikkate alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

1 Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kamu Hukuku, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, bilgehan.savasci@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5567-2646



Anahtar Kelimeler: Kovuşturmaların aktarılması, kovuşturmaların çokluğu, yetki paylaşımı, uluslararası adli yardımlaşma, Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi.

ABSTRACT

It is one of the legal aid institutions that envisage international cooperation with the transfer of criminal proceedings, extradition of criminals, recognition of foreign decisions and transfer of convicts. The increasing traffic of people and goods all over the world has also increased the commitment of cross-border crimes, and it has become a common situation for the perpetrator who commits a crime in one state to flee to another country. In criminal law, if more than one state has jurisdiction, the resolution of jurisdictional disputes between judicial authorities is more difficult than in private law. With the transfer of criminal proceedings, it is tried to prevent disputes on judicial power between states, and it is aimed to conduct judicial proceedings more effectively, in accordance with the procedural economy and in a fair manner. The importance of this institution is that it enables the transfer of the entire criminal procedure process, from investigation to execution of the sentence. It is made possible to try criminals who would have gone unpunished if they were not transferred with the institution. The subject of the study is 1972 European Convention on Transfer of Proceedings in Criminal Matters to which Turkey is a party . Convention is a very important international legal instrument includes provisions on the means of transferring prosecutions in the criminal area, the multiplicity of criminal proceedings, and the protection of the persons concerned against the risk of multiple prosecution and convictions. In the study, it was tried to be examined the reasons for transfer of criminal proceedings firstly, and then the relevant provisions of the European Convention on Transfer of Proceedings in Criminal Matters were tried to be examined by taking into account the relevant provisions of the Law no. 6706 on International Judicial Cooperation in Criminal Matters.

Keywords: Transfer of criminal proceedings, multiplicity of criminal proceedings, authority division, European Convention On Transfer Of Proceedings In Criminal Matters.



I. CEZA KOVUŞTURMALARININ AKTARILMASI

A. Genel Olarak

Kovuşturulmanın aktarılması bir devlette başlamış veya başlamak üzere olan bir kovuşturmanın, başka bir devlete aktarılması ve o devletin de sanığı kendi kanunlarına göre yargılamasıdır. Kovuşturmanın aktarılacağı devlet ceza adaletinin sağlanması açısından kovuşturmayı daha iyi yapabilecek olan devlettir.² Ceza kovuşturulmalarının aktarılması aslında yargı yetkisinin devredilmesidir. Cezai yargı yetkisinin devri; aktarma talep edilen devlette talep eden devlete nazaran davanın daha etkili yürütülebileceği hallerde, devletlerin karşılıklı anlaşmasıyla mümkün olmaktadır. Kovuşturmaların aktarılmasında; aktaran devlette başlayan ceza yargılaması süreci aktarılan devlette sona ermektedir.³

Kovuştırma başka bir devlete aktarıldığında daha adil bir yargılama yapılacağı kabulü; şüpheli ya da sanığın talep edilen devlette olması, suçun kısmen ya da tamamen talep edilen ülkede işlenmesi, talep eden devlette delil elde edilmesinin güçlüğü, şüpheli ya da sanığın talep edilen devlette zaten özgürlüğü bağlayıcı çekiyor olması gibi çeşitli nedenlere dayanmaktadır.⁴

B. Kovuşturmaların Aktarılmasının Kökeni

Her hukuk sisteminde kovuşturmaların aktarılmasına ilişkin bir sistem bulunmaktadır. Devletler kendi usul hukuklarında hem medeni hem de ceza yargılamalarına ilişkin yargı yeri değişikliklerine gitmekte, yetki uyuşmazlıklarını kendi mahkemeleri arasında somut olayın özelliğini ve tarafların haklarını dikkate alarak çözmektedir. Anglo Sakson Hukuk sisteminde bu duruma “yetki değişikliği” denilmektedir. Uygun olmayan yargı yeri (forum non conveniens) doktrini çoğunlukla tarafların ve tanıkların uygun bir şekilde aktarılmasıyla ilgilidir. Aktarmanın amacı tarafların adalet beklentilerini yükseltmektir. Ceza

2 TEZCAN, Dursun/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat, **Uluslararası Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ocak 2019, s. 250.

3 SCHUTTE, Julian, “**The European System**”, International Criminal Law Volume II: Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms Second Edition, s.643-644, BASSIOUNI, Cheriff M., “**Introduction To Transfer Of Criminal Proceedings**”, International Criminal Law Volume II: Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms Third Edition, Brill, 2008, s. 515.

4 VOYNOVA, Ralitz, “Comparison Of The Transfer Of Criminal Proceeding With Other Forms Of International Legal Cooperation In Criminal Matters” **International Conference KNOWLEDGE BASE ORGANIZATION**, Vol XXI, No 2, 2015, s. 533.



davalarında yargı yeri değişikliğine izin vermek, özellikle sanığın doğal hâkimi önünde, yani suç işlediği yerde yargılanma hakkı olduğu için özel hukuk davalarından daha zordur.⁵ Sanığın suçun işlendiği yerde yargılanmasının nedeni soruşturmanın, kanıtların ve tanıkların burada olduğunun kabul edilmesidir. Bu durum Roma Hukukundaki “suçun işlendiği yer” (lex loci delicti) kuralının bir yansımasıdır.⁶

Kovuşturmaların aktarılmasının sınır aşan suçlarla mücadele etmede başvurulan yeni sayılabilecek bir uluslararası adli yardımlaşma biçimi olduğu ancak kökeninin Hugo Grotius tarafından ileri sürülen “aut dedere aut judicare aut punire” ilkesi olduğu vurgulanmaktadır.⁷ İlkeye göre özellikle uluslararası niteliğe sahip suçlar en iyi şekilde suçun işlendiği yerde kovuşturulabileceği için öncelikli olarak suçun işlendiği devlete iadesi denenmelidir. İadenin mümkün olmadığı hallerde ise bu suçların cezasız kalmaması için suçlunun bulunduğu devlet faili yargılamalı ve cezalandırmalıdır.⁸ Günümüzde Türkiye'nin de taraf olduğu birçok uluslararası sözleşme, aut dedere/aut judicare (iade et ya da yargıla), aut dedere/aut punire (iade et ya da cezalandır) kuralı gereği sözleşmeye konu suçların işlenmesi halinde failin uyuşuna bakılmaksızın suçun işlendiği ülkeye iadesini öngörmüş, iadenin mümkün olamaması halinde ise taraf devletlere yargılama ve cezalandırma yükümlülüğü getirmiştir.⁹ 1963 tarihli Uçaklara Karşı İşlenen Suçlara veya Diğer Fiillere İlişkin Tokyo Sözleşmesi , 1970 tarihli Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkındaki La Haye Sözleşmesi , 23 Eylül 1971 tarihli Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Montreal Sözleşmesi , 14 Aralık 1973 tarihli Diploması Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunmaya Sahip Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair New York Sözleşmesi , 1961 tarihli Uyuşturucu Maddelere Dair TEK Sözleşmesi , 21.12.1971 tarihli Psikotrop Sözleşmesi , 27.01.1977 tarihli Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi aut dedere/aut judicare, aut dedere/aut

5 MC CLEAN, David, **International Co-operation In Civil And Criminal Matters**, Oxford University Press, 2012, s. 344.

6 BASSIOUNİ, s. 515, SCHUTTE, s. 644.

7 YENİSEY, Feridun, **Milletlerarası Ceza Hukuku Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1988, s. 65.

8 ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 16. Baskı, ,s. 1045.

9 ÖZGENÇ, s. 1045.



punire kuralına yer veren sözleşmelere örnektir.¹⁰ İlke kovuşturmaların aktarılmasının eski bir adli yardımlaşma türü olduğunu vurgulamak bakımından önemli olsa da kabul edilen uluslararası sözleşmeler sayesinde ilgili kurum günümüzde pozitif metinlere dayanmaktadır.¹¹

Ceza kovuşturmalarının aktarılması devletler arasındaki yargı yetkisi uyumsuzluklarını önlemeye ve adli işlemlerin daha etkin, usul ekonomisine uygun ve adil biçimde yürütülebilmesini sağlamaya çalışan uluslararası işbirliği kurumlarından birisidir. Bu kurumun önemi soruşturmadan cezanın infazına kadar tüm ceza muhakemesi sürecinin talep edilen devlete aktarılmasına imkân sağlamasıdır.¹² Bu şekilde maddi gerçeğe ulaşılması için uygun koşulları sağlamayı ve ceza adaletinin amaçlarına ulaşılmasını garanti altına almaktadır.¹³ Ceza kovuşturulmalarının aktarılması ile aktarılma olmasaydı cezasız kalabilecek suçluların yargılanması kolaylaşmaktadır.¹⁴ Kurum ile ceza adaletini en etkin şekilde sağlayabilecek devlete soruşturma veya kovuşturmanın aktarılması mümkün hale gelmektedir.¹⁵

C. Kovuşturmaların Aktarılmasının Nedenleri

Ceza kovuşturmaları çeşitli nedenlerle başka devlete aktarılabilir. Sanık, mağdur ya da tanıklar yabancı ise ve yargılamanın sanığın vatandaşı olduğu ya da ikamet etmekte olduğu devlette yapılması daha faydalı ise kovuşturma aktarılabilir. Bu tip durumlar özellikle uluslararası seyahatlerde işlenen suçlar bakımından söz konusu olabilir. Yine suçlunun kendi ülkesine kaçması durumunda, vatandaş iade edilmez kuralı gereği iade mümkün olmayabilir. Bu durumda kovuşturmanın aktarılarak suçun işlendiği devletin kovuşturma evrakını

10 ÖZGENÇ, s. 1046.

11 YENİSEY, s. 65, MC CLEAN, s. 344.

12 KUNTER, Nurullah, "Ana Çizgileriyle Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi", **Kubalı'ya Armağan, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını**, Yıl:8,S.1974, s. 219, AYDIN, s. 16. Suçluların iadesi, istinabe mektupları, usule ilişkin belgelerin tebliği, ceza davalarının devri gibi uluslararası adli yardımlaşma biçimlerinin genellikle kovuşturma öncesi gerçekleştiği ve buna ilişkin oluşturulan savcılık sistemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. GİRGİNOV, Anton, "The Centralized Prosecutorial Model In International Judicial Cooperation In Criminal Matters" https://www.academia.edu/33372133/Centralized_Prosecutorial_Model_in_International_Judicial_Cooperation_in_Criminal_Matters, erişim tarihi: 12 Ocak 2021.

13 VOYNOVA, s. 539.

14 ULUTAŞ, Ahmet/ATABEY, Ömer Serdar, "Avrupa Ceza Hukukunda Kovuşturmaların Aktarılması", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ocak Şubat 2013, S. 104, s. 123.

15 SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, 2016, 7. Baskı, s. 170, ERTUĞRUL, Hüseyin, **Türk Ceza Hukukunda Hükümlülerin Nakli**, Adalet Yayınevi, s. 108.



ve suç delillerini göndermesi ve suçlunun kendi devletinde yargılanması yerinde olur. Yine suç için öngörülen cezanın suçlunun geri verilmesini sağlayacak ağırlıkta olmaması ya da iade masraflarının çok fazla olması durumunda da suçlunun kendi ülkesinde yargılanması için kovuşturma aktarılabilir.¹⁶

Yabancı suçluluğu çok uzun süredir ceza adaletinin sağlanması bakımından sorunlara yol açmaktadır.¹⁷ Yabancı ülkede suç işleyen kişilerin nerede ve nasıl yargılanacağı bu konuda karşılaşılan iki önemli sorun olmuştur. Yargılamanın yapılacağı yerin belirlenmesi mülkîlik ve şahsîlik ilkeleri arasında bir seçim yapmayı gerektirmektedir. Ancak her iki ilkenin de vazgeçilemez taraflarının olması bu seçimi oldukça zorlaştırmaktadır. Bu suçlara ilişkin yargı yetkisinin devletler arasında bölüşülmesine ilişkin girişimler de genellikle başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Bu konuda oluşturulan yargılama teorilerinin temeli devletlerin suçları sınıflandırmaya çalışmasına ve somut olayın koşullarına göre belirli bir devlete yargılama yetkisinin verilmesine dayanmaktadır. Yargılamanın soruşturmanın başlangıcından hükmün kesinleşmesine kadar bir bütün olarak yapılması gerektiği ileri sürülmekte, sonrasında ise suça ilişkin infaz yetkisinin iki devlet arasında bölüşülmesi gerektiği savunulmaktadır.¹⁸ Ceza davalarının ve mahkûmların aktarılmasına ilişkin oluşturulan uluslararası usullere dayanak olan bu yaklaşım cezanın ıslah amacı ile kişilerin yabancı ülkede suç işlemesinin ortaya çıkardığı sorunlar arasında uzlaşma sağlamaya çalışmaktadır.¹⁹

Küreselleşme süreci ülkeler arasında yoğun bir insan ve mal hareketliliğini de beraberinde getirmiş, böylece sınır aşan suçların işlenmesi arttığı gibi, bir devlette suç işleyen faillerin diğer devletlere kaçma olanağı da artmıştır. Sınır aşan suçların dünya genelinde artış göstermesi bu tür suçları kontrol edebilmek için devletler arasında daha fazla işbirliğini de gerekli hale getirmiştir.²⁰ Uluslararası işbirliği zorunluluğu devletlerin yer yönünden yetki kurallarının tekrar

16 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 251.

17 PLACHTA, Michael, "Transfer of Proceedings and Transfer of Prisoners: New Instruments of Cooperation in Criminal Matters among the Socialist Countries of Eastern Europe" **Connecticut Journal of International Law**, Issue 2, Spring 1988, s. 312.

18 PLACHTA, s. 312.

19 PLACHTA, s. 312.

20 BASSIOUNI, s. 517.



incelemesi gereğini de beraberinde getirmektedir.²¹ Ceza Kanunlarının yer bakımından uygulanması temel olarak ceza kanunlarının hangi coğrafi sınırlar içerisinde uygulanabileceğine ilişkin olup; hangi ceza kanununun, nerede ve kim tarafından işlenen suçlar bakımından uygulanabileceğine ilişkin kuralları içermektedir.²² Her bir devlet; işlendiği yer önemli olmaksızın suçun kendi ülkesinde yargılanacağına ilişkin kuralları koyabilir.²³ Ancak ceza yargılaması yapılmasına ilişkin devletin menfaatinin olmaması ve yargılamanın bir masraf gerektirmesi nedeniyle devletler çoğunlukla yer bakımından uygulanmaya ilişkin kuralları getirmektedir. Bu nedenle ceza kanunlarının yer bakımından uygulanmasını devlet kendi menfaati gereği sınırlandırmaktadır.²⁴

Devlet kendi ülkesinde kamu düzenini ve kamu barışını korumakla yükümlüdür, bu nedenle ülkesinde işlenen suçların yargılanması bakımından devletin menfaatinin olduğu açıktır. Ülke dışında işlenen suçlar bakımından ise devlet menfaati olduğu hallerde bu suçların ülkesinde yargılanmasını sağlayabilir. Kendi ülkesinde ya da başka ülkede işlenen suçlar bakımından devletin yargılama yapabilmesine ilişkin kuralları ceza kanunlarında belirlenir ve bunlar ceza kanunlarının yer bakımından uygulanmasına ilişkin kuralları oluşturur.²⁵ Bu kuralları bir uluslararası ceza hukuku kuralı değil ulusal ceza hukuku kuralıdır. Çünkü her ne kadar kuralların işlerliği uluslararası sözleşmelerle artırılmaya çalışılsa da bu kuralları iç hukuka aittir.²⁶ Yer yönünden uygulamaya ilişkin kuralları hukuka uygun ve makul bağlantı noktalarına dayanılarak oluşturulmakta, bu şekilde yargı yetkisine ilişkin çatışmalar engellenmeye çalışılmaktadır.²⁷

Ülkesinde suç işlenen devlet ilgili suçu yargılama yetkisine sahiptir. Ancak fiilen yargılama yapılabilmesi için failin ülkede olması gereklidir, fail hakkında gıyapta yapılabilecek olan işlemler oldukça sınırlıdır. Böyle bir durumda ulusal yargı yetkisine sahip devlet üç şekilde

21 ULUTAŞ/ATABEY, s. 119.

22 ZAFER, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75**, Beta Yayın, 4. Bası, s. 597, KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.757.

23 KOCA/ÜZÜLMEZ, s.757.

24 ZAFER, s. 597-598, KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 757.

25 ZAFER, S. 598.

26 ZAFER, S. 598.

27 TURHAN, Faruk, "Türk Ceza Kanunu'nun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13)", **Hukuki Perspektifler Dergisi (HPD)**, Sayı: 4, s. 198, ŞAHİN, İlyas, "Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanununda Esas Alınan İlkeler", **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1, 2015, s. 111.



hareket edebilmektedir. Devlet failin bulunduğu devletten adli yardım talep edebilir, iade sözleşmelerine göre ilgili devletten failin iadesini isteyebilir ya da ceza soruşturması ya da kovuşturmasının aktarılmasını talep edebilir.²⁸ Ceza soruşturması ya da kovuşturulmasının aktarılması halinde yetki paylaşımı ilkesi gereğince ilgili sözleşme hükümlerine göre yetki paylaşımı yapılmaktadır.²⁹ Bu bağlamda Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi taraf devletler arasında ulusal mevzuat dolayısıyla kaynaklanabilecek yetki sorunlarını çözmeye çalışan ve yetki paylaşımına ilişkin kurallar getiren bir sözleşmedir.³⁰

Ceza kanununun yer bakımından uygulanmasına ilişkin kuralların ulusal hukuk bakımından iki işlevi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi devletin yargı yetkisinin hangi durumlarda var olduğunun belirlenmesi, diğeri ise ulusal yargı yetkisinin hangi şartlarda kısıtlanabileceğine ilişkin ölçütlerin konulmasıdır.³¹ Ceza hukukunda yabancı mahkemeler ile Türk mahkemeleri arasında çıkan yetki ve mevzuat ihtilaflarının çözümü diğer hukuk dallarına göre çok daha zordur. Farklı hukuk dallarında sorun yabancı kanunun Türk mahkemesi tarafından uygulanması ya da ilgili mevzuatın uyumlaştırılması yoluyla çözülebilir. Ancak ceza hukukunda durum böyle değildir. Ceza hukukuna hâkim olan ilke mülkilik ilkesidir, mülkilik ilkesi devletin mutlak egemenlik hakkının bir gereğidir.³² Devlet ülkesinde işlenen suçlar bakımından yargılama yapmaya yetkilidir. İlkeye göre; devlet kendi ülkesinde işlenen suçlar bakımından, failin ve mağdurun vatandaşlığı önem taşımaksızın, kendi ceza kanununu uygular.³³ Yani ilke fail ya da mağdurun vatandaşlığını değil suçun işlendiği yeri esas almaktadır.³⁴ Bir anlamda devlet ceza kanununun uygulanma alanını kendi ülkesiyle sınırlandırmakta, kendi ülkesinde işlenen suçlar bakımından kendi ceza kanununu uygulamaktadır.³⁵ Bu nedenle Türk ceza mahkemelerinde görülen davalarda mutlak bir biçimde Türk ceza kanunları uygulanır.³⁶

28 ZAFER, s. 599.

29 CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, S. 142.

30 AYDIN, Uğur, "Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Türk Hukukunda Uygulanması" **Terazi Hukuk Dergisi**, Mayıs 2014, S. 93, Girginov, s. 201.

31 ULUTAŞ/ATABEY, s. 119.

32 ZAFER, s. 608, ÖZBEK, Veli Özer /DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 2019, 10. Baskı, s. 133, KÜLÇÜR, Erdem İzzet, **Ceza Hukukunda Yer Bakımından Uygulama**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 141.

33 ZAFER, s. 608, KOCA/ÜZÜLMEZ, s.758.

34 ZAFER, S.608.

35 KOCA/ÜZÜLMEZ, s.758, ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s.133.

36 ULUTAŞ/ATABEY, s. 118-119.



Yer yönünden yetki³⁷ bakımından devletler arasında olumlu veya olumsuz yetki uyumsuzluğu ortaya çıkabilir. Olumlu yetki uyumsuzluğunun çözümü bakımından yer bakımından yetki kurallarının sınırlandırılması gerekirken, olumsuz yetki uyumsuzluğu için yetkinin genişletilmesi gerekmektedir. Kimi durumlarda yargı yetkisine sahip devlet failin yargı yetkisine sahip olmayan devlet tarafından yargılanmasının daha etkin olacağına karar verebilir. Ülkede suç işlemiş olan yabancı bir fail kendi ülkesine kaçarsa ve ilgili devlet geri verme talebini reddeder ise sanığın gıyabında bir kovuşturma yapılamayacaktır. Bu durumda kovuşturulmasının aktarılmasını haklı kılan nedenler söz konusu olduğu için birinci devlet ikinci devlete kovuşturmayı aktarmaya karar verebilir. İkinci devletin talebi olması halinde birinci devlet tarafından kovuşturulmanın aktarıldığına dair uluslararası bir belge hazırlanır ve kovuşturmayı devralan devlete verilir.³⁸ **Ceza kovuşturulmalarının aktarılmasında genellikle kovuşturmanın devrini talep eden devlet suçun işlendiği devlet, kovuşturmanın aktarılması talep edilen devlet ise sanığın ikametinin olduğu devlettir.** Kovuşturmanın aktarılması bakımından; aktaran devletin aktarılan devlete uluslararası bir belge vermesi vazgeçilmez bir şart olmamakla birlikte uygun bir usul ve hukuki bir zemin oluşturmak bakımından daha yerindedir. Bununla birlikte bir uluslararası sözleşme olmasa dahi aktarılan devletin ceza kanunu suçun faili için uygulanabilir olduğu müddetçe ceza kovuşturmaları aktarılabilir.³⁹ Özellikle Avrupa Hukuk Sistemi içerisinde son dönemde uluslararası bir sözleşme ya da ulusal düzenlemelere dayanmaksızın da karşılıklı anlaşmayla kovuşturulmaların aktarılmasına sıklıkla rastlanmaktadır.⁴⁰ Ancak uluslararası bir sözleşme, adli yardımlaşmanın daha düzenli ve etkin yapılmasını sağlaması ve *ne bis in idem* ilkesine ilişkin standart kurallar getirmesi bakımından önemlidir.⁴¹

II. CEZA KOVUŞTURULMALARININ AKTARILMASINA DAİR AVRUPA SÖZLEŞMESİ

A. Genel Olarak

Ceza hukuku alanında uluslararası adli yardımlaşma genellikle suçluların iadesi ve bilgi ve deliller konusunda yardımlaşmadır. Ceza

³⁷ Yer yönünden yetki kurallarıyla kastedilen Ceza Muhakemesi Kanunundaki yer yönünden yetki kuralları değil, Türk Mahkemelerinin yargı yetkisidir.

³⁸ ULUTAŞ/ATABEY, s. 119.

³⁹ ULUTAŞ/ATABEY,, s. 121.

⁴⁰ ABBELL, Michael, "International Transfer of Proceedings In Criminal Matters: United Stated Perspective" in: **Extradition to and from the United States**, Volume I, 2010, s. 403.

⁴¹ ULUTAŞ/ATABEY,, s. 121.



Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi bu anlamda ceza hukuku alanında ceza kovuşturmalarının aktarılmasına ilişkin olduğu için önemli bir gelişmedir. 1972 tarihli Sözleşme 'den önce Avrupa Konseyi üye devletler arasında ceza kovuşturulmalarının aktarılması ilk kez trafik suçları bakımından olmuştur. 1964 tarihli Karayolu Trafığı Suçlarının Cezalandırılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi⁴² taraf bir devlette işlenen trafik suçunun diğer bir devlette kovuşturulmasını ya da bir ülkede hükmedilen trafik suçuna ilişkin cezanın diğer bir devlette infaz edilmesini düzenlemektedir. 1964 tarihli Koşullu Salıverilen veya Mahkûm Edilen Kişilerin Gözlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi⁴³ ise koşullu salıverilen ya da mahkûm edilen kişilerin diğer bir devlette gözlenmesini hüküm altına almaktadır. ⁴⁴

Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi 15.5.1972 tarihinde imzaya açılmış ve 30.3.1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Suçlunun ceza adaletini en iyi sağlayabilecek devlette cezalandırılması, birden fazla devletin kendini yetkili sayması durumunda uyuşmazlığın çözümü, bir kişinin birden fazla devlette aynı fiilden dolayı yargılanması halinde ne bis idem ilkesinin uygulanmasının sağlanması Sözleşme'nin gerçekleştirmeyi hedeflediği temel amaçlardır. ⁴⁵

Sözleşme ceza adaletini en iyi sağlayacak devletin suçluyu cezalandırmasını, birden fazla devletin kovuşturmaya ilişkin kendini yetkili saymasına ilişkin uyuşmazlıkların çözümünü ve bir kişiyi birden fazla devletin yargılaması durumunda ne bis in idem ilkesinin uygulanmasını sağlamaya yöneliktir. ⁴⁶ Cezai konularda uluslararası işbirliğini sağlamaya yönelik bir anlaşma olmasına rağmen özellikle ne bis in idem ilkesini düzenleyen hükümleri dikkate alındığında Sözleşme'nin bu çerçevenin dışında da işlevi bulunduğu görülmektedir. ⁴⁷

42 Karayolu Trafığı Suçlarının Cezalandırılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi'ni Türkiye 13 Eylül 1965 tarihinde imzalamış ancak onaylamamıştır. European Convention on the Punishment of Road Traffic Offences <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/052/signatures>, erişim tarihi 21.11.2018.

43 Koşullu Salıverilen veya Mahkûm Edilen Kişilerin Gözlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni Türkiye 13 Eylül 1965 tarihinde imzalamış ancak onaylamamıştır. European Convention on the Supervision of Conditionally Sentenced or Conditionally Released Offenders, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/051/signatures>, erişim tarihi 21.11.2018

44 KUNTER, s.79-81, YENİSEY, s. 65.

45 ULUTAŞ/ATABEY, s. 122.

46 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 255.

47 VAN DEN WYNGAERT, Christine /STESSENS, Guy, The International Non Bis In Idem Principle: Resolving Some Of The Unanswered Questions, **The International and Comparative Law Quarterly**, Vol. 48, No. 4 (Oct.1999),British Institute of International and Comparative Law, s. 786.



Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi altı kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım suç ve yaptırım kavramlarının tanımlanmasına, ikinci kısım Sözleşmede öngörülen iş birliğini sağlamak için Devletlere gerekli yetkinin verilmesine, üçüncü kısım kovuşturulmaların aktarılması yöntemlerine, dördüncü kısım kovuşturmaların çokluğunun düzenlenmesine, beşinci kısım ne bis in idem ilkesinin uygulanmasına, altıncı kısım ise Sözleşmenin imzalanmasına, onaylanmasına ve çekincelere dair kurallara ilişkindir.

B. Sözleşme'nin Temel Özellikleri

Suçlulukla mücadele edilirken suçlunun cezasız kalmaması ve aynı suç için birden fazla cezaya çarptırılmaması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunun için de ulusal düzenlemelerin yanında bir takım uluslararası düzenlemeler de gerekmektedir.⁴⁸ Aktarma talep edilen devlet; konu egemenlik haklarıyla da ilgili olduğu için bir anlaşma ve anlaşmanın uygulanmasını sağlayan ulusal bir düzenlemenin olmaması halinde aktarmayı kabul etmek zorunda değildir. Talep edilen devletin aktarmayı kabul etmesi için yasal dayanakları olmalıdır. Aktarılan devletteki yargılama ceza kovuşturmalarının aktarılması anlaşması mekanizmasıyla oluşturulamaz. Sözleşme ve ona uygun mevzuat uygulayıcı devletteki olaylar ve kişiler arasında bulunması gerekli yargısal bağı belirleyecektir. Yargısal bu bağ aktarılan devletin kanunları gereği olması gerekenden daha az olabileceğinden, anlaşmanın uygulayıcı yasalarının ulusal mevzuatı değiştirmesi veya tamamlaması gerekecektir.⁴⁹

Devletler kendi iç hukuklarında ceza kovuşturmasının aktarılmasını düzenleyebilirler. Türk Hukukunda 6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş birliği Kanunu'nun Dördüncü Bölümünde 23 ila 25. Maddeler arasında soruşturma veya kovuşturmanın devri düzenlenmiştir.⁵⁰ 6706 sayılı Kanun'da soruşturma veya kovuşturmanın yabancı devlete devredilmesi ve soruşturma veya kovuşturmaların yabancı devletten devralınması 24. ve 25. Maddelerinde ayrı ayrı hüküm altına alınmıştır. Kanunun adli iş birliğine ilişkin hükümleri Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi de dâhil olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Konseyi sözleşmeleri ile

48 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 251.

49 BASSIOUNİ, s. 516.

50 YAŞAR, Yusuf/İÇER, Zafer, "Tutuklu ve Hükümlülerin Takası ve İadesi", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 25, S. 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, s. 1510-1511.



uyumludur.⁵¹ Anayasa'nın 90. Maddesine göre usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Kanunun 1/3. Maddesinde de Türkiye'nin taraf olduğu adli iş birliğine ilişkin milletlerarası andlaşmalar ile diğer kanun hükümlerinin saklı olduğu düzenlenmiştir. Her ne kadar Kanunda Sözleşmede aksine hüküm bulunmayan hallerde Kanun hükümlerinin uygulanacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmasa da, m.1/3 de dolaylı olarak Kanun hükümlerinin ikincil olarak uygulanacağı kabul edilmiştir.⁵² Yani Sözleşme hükümleri kanun hükümlerine göre önceliklidir, Sözleşmede aksi hüküm bulunmayan hallerde 6706 Sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır.⁵³

Cezai konularda uluslararası adli iş birliğinin usul ve esaslarını düzenleyen 6706 Sayılı Kanun 23.4.2016 tarihinde kabul edilmiş, 5.5.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun'da tüm adli yardımlaşma türleri için geçerli olacak genel ilkeler, adli yardımlaşma, iade, muhakemenin devri, infazın devri ve hükümlünün nakli konuları düzenlenmiş, bu şekilde öncesinde ilgili sözleşmelerde düzenlenen adli işbirliği konuları ilk kez bir Kanunda düzenlenerek Türk Hukukunda uluslararası adli işbirliğine ilişkin önemli bir yenilik getirilmiştir.⁵⁴ Kanunun 23. maddesinde taraflar arasında milletlerarası sözleşme bulunmaması hâlinde, mütekabiliyet ilkesi esas alınarak Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu çerçevesinde soruşturma veya kovuşturmanın devredilebileceği veya devralınabileceği hüküm altına alınmıştır. Taraflar arasında milletlerarası sözleşme olması halinde ise aynı maddenin birinci fıkrası gereği ilgili anlaşma ve 6706 Sayılı Kanun hükümlerine göre soruşturma veya kovuşturma devredilip devralınabilecektir.⁵⁵ Bu bağlamda Türk hukukunda ceza soruşturma ve kovuşturmalarının aktarılması bakımından taraf olan devletler arasında Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi ve 6706 Sayılı Kanunun ilgili hükümleri uygulanacakken, Sözleşmeye taraf olmayan devletler bakımından eğer ilgili Devlet ile Türkiye arasında konuya ilişkin bir anlaşma varsa bu anlaşma ve Kanun hükümleri uygulanacak, yoksa mütekabiliyet ilkesi esas alınarak Kanun hükümlerine göre

51 TURHAN, FARUK, "6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanunu'nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme", **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, Özel S. 2019, s. 3081.

52 TURHAN, s.3081.

53 TURHAN, s. 3081.

54 TURHAN, s. 3081, BAŞARAN, Ahmet: "Cezaî Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler", **Uluslararası Hukuk Bülteni**, S. 8, s.9.

55 YAŞAR/İÇER, s.1510-1511.



soruşturma veya kovuşturmalar aktarılacaktır. Müttekabiliyet ilkesi esas alınarak soruşturma ve kovuşturmaların devrinin Türkiye ile aralarında ilgili bir sözleşme bulunmayan devletlerle de mümkün kılınması 6706 Sayılı Kanun ile gelen önemli bir yeniliktir.⁵⁶

Türkiye 26 Haziran 1974 tarihinde Sözleşmeyi onaylamış, 1 Mart 1977 tarih ve 2080 Sayılı Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanması ve Uygulanması Hakkında Kanun 13 Mart 1977 de yayınlanmış, 27.10.1978 tarihinde Türkiye Sözleşme'ye taraf olmuştur. Bu çok taraflı sözleşmeye taraf olmanın yanı sıra Türkiye'nin yapmış olduğu adli işbirliğine ilişkin ikili anlaşmalarda da konuya ilişkin hükümler bulunabilmektedir.⁵⁷ Sözleşme'nin devletler arasında yetki paylaşımına ilişkin kurallar getirdiğini ve ulusal mevzuattan kaynaklanan yetki uyuşmazlıklarını çözmeye çalıştığı dikkate alındığında, Türkiye'nin sözleşmeyi kabul ederek yer yönünden uygulama bakımından yetki paylaşımını kabul ettiği söylenebilir.⁵⁸ Yetki paylaşımı ilkesinin dayanağını benzer hukuk sistemlerine sahip devletler arasında yapılan uluslararası sözleşmeler oluşturmaktadır.⁵⁹ Yer yönünden uygulamaya ilişkin diğer ilkelere farklı olarak yetki paylaşımında devletler tek taraflı iradeleriyle bir bağlantı noktası belirlememekte, ikili veya çok taraflı sözleşmelerde öngörülen kurallara göre yetkiyi paylaşmaktadır.⁶⁰ Uluslararası sözleşmelerin öngördüğü bu ilkeyle yetki paylaşımına ilişkin kurallar getirilerek; devletler arasında çıkabilecek yetki uyuşmazlıkları engellenmek, yabancı mahkeme kararlarının başka bir ülkede infazı sağlanmak veya failerin aynı fiilden dolayı iki kez cezalandırılmalarının önüne geçilmek istenmektedir.⁶¹

Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi ile oluşturulan ceza yargılamalarının aktarılması rejimi bu tür bir anlaşmanın aktarılan devlette yargı yetkisini nasıl tesis ettiğini göstermektedir. Avrupa Sözleşmesi iki şekilde yargı yetkisi yaratır. Birincisi 6. Madde dolayısıyla aktarma talep eden devletin kovuşturmanın aktarılması

56 TURHAN, s.3075, BAŞARAN, s. 9.

57 ERTUĞRUL, s. 109.

58 TURHAN, Türk Ceza Kanununun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13), s. 202, CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 142, ŞAHİN, s. 115, ERGÜN, Ergin, "Avrupa Konseyi Çerçevesinde Terörle Hukuki Ve Kurumsal Mücadele", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, Y. 2014, S. 3-4, s. 760.

59 TURHAN, s. 202, CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 142, ŞAHİN, s. 115, ERGÜL, s. 760.

60 TURHAN, Türk Ceza Kanununun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13), s. 202, CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT, s. 142, ŞAHİN, s. 115, ERGÜL, s. 760.

61 TURHAN, s. 202



yönünde resmi bir talepte bulunmasıdır. Bu taleple talep eden devlet talep edilen devlete sınır ötesi bir yetki vermektedir.⁶² İkinci durumda ise m. 7/1 “İstenilen Devlette kovuşturma yapılabilmesi için hem kovuşturma isteğine yol açan eylemin bu Devlette işlenmesi halinde suç sayılması hem de failin yine bu Devlet kanunlarına göre hakkında müeyyide uygulanabilen bir kişi olması şarttır.” hükmü gereği aktarılan devletin suçu kendi topraklarında işlenmiş gibi ele almasına izin veren bir kurgu oluşturulmaktadır.⁶³ Sözleşme bir eylemin her iki devlette de suç oluşturması gereğini ve ne bis in idem ilkesini de düzenlemiştir. Bu gereklilikler var olduğunda, Sözleşmede düzenlenen ret nedenleri olmadığı sürece talep edilen devlet talep eden devletin isteğini kabul etmek zorundadır.⁶⁴ Aktarılan devletin yargı yetkisi aktaran devletin talebine bağlı olduğu için, aktarılan devlet aktaran devlete uygun olmayan bir şekilde yargılama yapamaz. Bu nedenle örneğin zamanaşımı her iki devlette de dolmamış olmalıdır. Yine talep eden devlet aktarma talebiyle kendi yargı yetkisinden vazgeçtiği için, talep edilen devletin kabul ya da red kararına kadar kovuşturmaya devam edemez, aktarma talebi kabul edildikten sonra ise aktaran devletin yargı yetkisi sona etmektedir.⁶⁵

Sözleşme yetki çatışmalarını çözen zorunlu bir sistem getirmemiştir. Sadece ceza adaletini sağlamak bakımından kovuşturmanın en etkili sonuç vereceği devlette, tek bir kovuşturma yapılmasını sağlamaya yönelik kurallar koymuştur. Yani Sözleşme’nin düzenlemeleri, yargı yetkisine sahip olduğunu ileri süren devletler içerisindeki en uygun devletin kovuşturmanın yapılması için seçilmesine ilişkindir. Sözleşme taraf devletler arasında çıkabilecek yetki uyuşmazlıkları bakımından adil ve etkili bir çözümün sağlanmasını amaçlamaktadır.⁶⁶

Devletler ceza kanunlarında yer bakımından uygulanma kurallarını düzenlemiştir. Türk Ceza Kanunu’nun birinci kitap ikinci bölümü kanunun uygulanma alanına ilişkindir ve yabancı ülkede işlenen suçların Türkiye’de yargılanma koşulları bu bölümde belirtilmiştir. **Sözleşme bu yetkiyi asli yetki kabul etmekte ve bu yetkiye dokunmamaktadır. Ancak kendi kanununa göre yargı yetkisine sahip olmayan bir devlete Sözleşme ek yargı yetkisi vermektedir. Bir devletin yargılama yapabilmesi için yargı yetkisine sahip olması gereklidir, Sözleşme**

62 BASSIOUNİ, s. 516.

63 BASSIOUNİ, s. 516.

64 BASSIOUNİ, s. 516.

65 BASSIOUNİ, s. 516-517.

66 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 256.



kendi kanununa göre yargı yetkisine sahip olmayan devlete yargı yetkisi vererek bu sorunu çözmektedir.⁶⁷ Ancak ikincil niteliğe sahip olan bu yargılama yetkisi, zamanaşımı dışında af çıkması ya da fiilin artık suç olarak kabul edilmemesi gibi bir nedenle kovuşturmayı devreden devletin yetkisinin sona ermesi durumunda ortadan kalkacaktır.⁶⁸

Sözleşme ceza adaletini daha iyi sağlama amacını gerçekleştirebilmek için kovuşturmanın yargılama yetkisine sahip bir devletten yetkisi olmayan bir devlete naklini mümkün kılmaktadır. Bu şekilde aslında yargılama yetkisi olmayan bir devlet Sözleşme dolayısıyla yetkilendirilmektedir.⁶⁹ Türk Ceza Kanunu'nun 8 ila 13. Maddelerinde yer bakımından uygulanma kuralları ve hangi hallerde Türkiye'nin ceza yargılaması yapmaya yetkili olduğu haller düzenlenmiştir. Bu maddelere göre Türkiye'nin yargılama yetkisinin olmadığı hallerde de Türkiye aktarma talebinin olması halinde Sözleşme hükümlerine göre yetkili olabilecektir. Örneğin yabancı ülkede suç işleyen bir vatandaşın üçüncü bir ülkeye kaçması ya da 13. Madde kapsamına girmeyen adli para cezasını gerektiren bir suçu vatandaşın yabancı ülkede işlemesi veya alt sınırı 1 yıldan az olmayan bir suçu vatandaşın yabancı ülkede işlemesi ve zarar görenin veya yabancı hükümetin şikâyeti olmaması ya da şikâyet sürelerini kaçırmış olmaları durumunda Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunmamaktadır. Bu durumlarda eğer suç Sözleşme'ye taraf bir devlette işlenmişse ve aktarma talebi varsa Türkiye yargılama yetkisi olmadığı halde kovuşturma yapılabilecektir. Yani sözleşme aslında her devletin kendi kanununda düzenlenen yer bakımından uygulanma kurallarının bir istisnasını oluşturmaktadır.⁷⁰ Sözleşmeden kaynaklanan ve yargılama yetkisine sahip devletin aktarma talebinin olduğu durumlarda ortaya çıkan bu yetki devletin kendi kanunundan kaynaklanmadığı için ikincil, tali bir yargılama yetkisidir, eğer devlet kendi kanununa göre zaten yargılama yetkisine sahip ise ikincil bu yetki de söz konusu olmamaktadır.⁷¹

Yargılama yetkisine sahip olmayan devlet mutlaka Sözleşme tarafından yetkili kılınmalıdır. Bu zorunlu bir şarttır. **Kaynağını sözleşmeden alan bu ek yetkinin kullanılması ise diğer devletin kovuşturmanın aktarılmasını talep etmesi şartına bağlıdır.** Aktarma

67 ULUTAŞ/ATABEY, s. 123.

68 AYDIN, s. 18.

69 AYDIN, s. 17.

70 AYDIN, s. 17.

71 AYDIN, s. 17.



talep edilen devlet, talebi kabul ettiğinde kovuşturmayı kendi muhakeme kanunlarına göre yapacaktır.⁷²

Sözleşmenin 3. Maddesine göre kendi kanununa göre bir suç kovuşturmakla yetkili her taraf Devlet, Sözleşmenin uygulanması bakımından, aynı eylem yüzünden diğer bir taraf Devlet tarafından kovuşturulan yahut kovuşturulacak olan sanık hakkında, kovuşturma yapmaktan vazgeçebilir veya başlamış olduğu kovuşturmaya son verebilir. Hüküm kovuşturmanın aktarılmasına ilişkin olmayıp yargılama yetkisi olan bir devletin yürüttüğü kovuşturmaya son vermesini veya kovuşturma açmamasını düzenlemektedir. Hükümle asli yetkiye sahip iki devletten birisi çifte cezalandırmanın önüne geçebilmek için sanık lehine kovuşturma yetkisinden vazgeçmektedir. Ancak bu zorunlu bir hüküm değildir, uygulanması devletlerin takdirine bağlıdır.⁷³ Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 12. Maddesine göre bir yabancı 13. Madde kapsamı dışında Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suç yabancı ülkede bir Türk vatandaşının zararına işlemiş ise, kendisi Türkiye'de bulunuyorsa ve bu suç dolayısıyla hakkında yabancı ülkede hüküm verilmemişse, zarar görenin şikâyeti üzerine fail Türkiye'de yargılanır. Hükümün lafzı dikkate alındığında bu durumda failin Türkiye'de yargılanması zorunludur. Böyle bir halde de failin çifte cezalandırılabilme ihtimali söz konusu olacaktır. Sözleşme bunu engelleyebilmek için 3. Madde hükümünü getirmiştir. Türkiye böyle bir durumda Sözleşme'ye göre kovuşturma yetkisinden vazgeçebilir veya yürüttüğü kovuşturmaya son verebilir.⁷⁴ Sözleşme'nin 3. Maddesine göre kovuşturmadan vazgeçme veya kovuşturmaya son verme kararı, diğer Devlette kesin bir karar verilinceye kadar geçicidir.

C. Kovuşturmaların Aktarılmasının Koşulları

1. Aktarılma Şartları

Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 8. Maddesinde ceza kovuşturmalarının aktarılması koşulları düzenlenmiştir. Sözleşme sadece ceza kovuşturulmasının aktarılmasına ilişkin değil hakkındaki kovuşturma aktarılan failin haklarını dikkate alan düzenlemelere de sahiptir.⁷⁵ Ceza kovuşturmasının aktarılması

72 ULUTAŞ/ATABEY, s. 123.

73 AYDIN, s. 17.

74 AYDIN, s. 17.

75 ULUTAŞ/ATABEY, s. 123.



için gerekli ön koşullar suçun işlendiği anda değil, talep edilen devletin aktarma talebini kabul ettiği anda var olmalıdır. Kovuşturmanın aktarılması sürecinde ceza yargılamasının esasına girilmez, usuli bir inceleme yapılır. Ceza kovuşturması ancak gerekli koşullar var olduğunda aktarılabilir. İlk koşul ilgili devletler arasında konuya ilişkin ikili veya çok taraflı uluslararası anlaşmanın varlığıdır.⁷⁶ Konuya ilişkin temel anlaşma Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi'dir. Sözleşme taraf devletler bakımından ceza kovuşturmalarının aktarılması konusunda birincil düzenlemedir.⁷⁷ Bu husus Sözleşmenin 43/2. Maddesinde açıkça belirtilmiştir.⁷⁸ Maddeye göre taraf devletler sözleşme ile düzenlenen meselelerle ilgili olarak ancak sözleşmenin hükümlerini tamamlamak veya sözleşmenin prensiplerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için ikili veya çok taraflı sözleşmeler yapabilir.

Her taraf devlet kendi kanunlarına göre suç sayılan bir fiilden dolayı diğer bir taraf devlette kovuşturma yapılmasını talep edebilir. Bu talep Sözleşmede gösterilen haller ve belirtilen şartlarla sınırlıdır. Talep edilen devlette kovuşturma yapılabilmesi için ilgili fiilin bu devletin kanunları uyarınca da suç sayılması ve failin bu devletin kanunlarına göre cezalandırılabilir olması gereklidir. Sözleşme'nin 8. Maddesinde bir devletin diğer bir devletten kovuşturulmanın aktarılmasını talep edebilme şartları düzenlenmiştir. Bu şartlardan biri ya da birkaçı bulunduğu bir devlet diğer devletten kovuşturmanın aktarılmasını talep edebilir.

Sözleşme'ye göre ceza kovuşturulmasının aktarılabilmesi için **öncelikle talep eden devlette en azından bir ceza soruşturması bulunmalıdır.**⁷⁹ 6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş birliği Kanununa göre gerek soruşturma veya kovuşturmanın yabancı devlete devredilebilmesi gerekse de yabancı devletten devralınması için ilgili suçun üst sınırı bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suç olması şart koşulmuştur. Buna göre adli para cezasını gerektiren veya üst sınırı bir yıldan az olan hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından soruşturma veya kovuşturmanın aktarılması mümkün olmayacaktır.

76 VOYNOVA, s. 534.

77 VOYNOVA, s. 534.

78 GİRGİNOV, Anton, "Applicable Rules On Extradition And International Legal Assistance (Problems of their Hierarchy in Bosnia and Herzegovina)", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.8, Ocak 2016, s. 200.

79 ULUTAŞ/ATABEY, s. 123.



Aranan koşul sadece Türk hukuku bakımındandır, yabancı devlet bakımından ise böyle bir sınırlama aranmamaktadır, ancak aktarılmanın gerçekleştirilebilmesi için ilgili fiilin her iki devlet bakımından da suç olması şarttır.⁸⁰ Sözleşme sadece ceza soruşturmasının bulunmasını aktarılma için ararken Kanun asgari bir ceza koşulunu şart koşmuştur. Bunun nedeni uluslararası adli işbirliği taleplerinin ciddi oranda masraf ve iş yükü gerektirmesi ve belli ağırlıkta olmayan suçlar için bu yola gidilmesine Kanun Koyucu tarafından gerek görülmemesidir.⁸¹ Bununla birlikte doktrinde sadece adli para cezasını gerektiren veya üst sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlara ilişkin soruşturma veya kovuşturmanın üst sınırı bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlarla birlikte yabancı devletten devralınabileceği kabul edilmektedir.⁸²

Sözleşme'nin 8. Maddesine göre maddede sayılan şartlardan biri ya da daha fazlasının bulunması halinde taraf bir devlet diğer bir taraf devletten kovuşturma yapmasını talep edebilir. Bunun için aranan şartlar şu şekildedir:

- Sanık aktarma talep edilen Devlette mutad olarak oturuyorsa,
- Sanık aktarma talep edilen Devletin vatandaşı ise veya aktarma talep edilen Devlet sanığın asıl Devleti ise,
- Sanık hakkında aktarma talep edilen Devlette hürriyeti bağlayıcı bir müeyyide uygulanmakta ise veya uygulanacaksa,
- Sanık aktarma talep edilen Devlette aynı veya başka suçlardan ötürü kovuşturulmakta ise,
- Kovuşturmanın aktarılmasının hakikatin meydana çıkması bakımından faydalı olduğu ve özellikle en önemli delillerin aktarma talep edilen Devlette bulunduğu görüşünde ise,
- Muhtemel bir mahkûmiyetin aktarma talep edilen Devlette yerine getirilmesinin hükümlünün toplumdaki yerini tekrar alabilmesi imkânlarını artıracığı görüşünde ise,
- Kendi ülkesinde yapılacak duruşmada sanığın hazır bulunmasının sağlanamayacağı, buna karşılık, aktarma talep edilen Devletteki duruşmada bunun sağlanabileceği görüşünde ise,

80 MERT, Harun, "6706 Sayılı Kanun'a Göre Yabancı Devlette Yürütülen Soruşturma veya Kovuşturmaların Devralınması", *Adalet Dergisi*, 2020/2, S.65, s. 213.

81 MERT, s. 212.

82 MERT, s. 212.



- Muhtemel bir mahkûmiyeti, suçluların geri verilmesi yoluna başvursa dahi yerine getiremeyeceği, buna karşılık aktarma talep edilen Devletin bu imkâna sahip olduğu görüşünde ise.

6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İş birliği Kanunu m.24/1 e göre hem yabancı hem de Türk vatandaşı bakımından gerekli şartların bulunması halinde soruşturma veya kovuşturmanın yabancı devlete devrini mümkün kılmıştır.⁸³ Madde 24/1-a ya göre şüpheli veya sanığın yabancı devletin vatandaşı olması nedeniyle Türkiye’de hazır bulundurulamaması veya adlî yardımlaşma yoluyla savunmasının alınamaması durumunda soruşturma veya kovuşturma devredilebilir. Türk vatandaşı olan şüpheli veya sanığın ise yabancı devlette mutat olarak bulunması veya delillerin bu devlette olması nedeniyle devrin, gerçeğin ortaya çıkarılmasına imkân vermesi hâllerinde soruşturma veya kovuşturma yabancı devlete devredilebilir. Bu bağlamda Kanununun 24. Maddesinde soruşturma veya kovuşturmanın yabancı devlete aktarılması için aranan koşullar ile Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesinde aktarılma için aranan şartların uyumlu olduğu görülmektedir.⁸⁴

Kovuşturmanın aktarılabilmesi için ceza davasının konusu ile talep edilen devlet arasında hukuki ya da fiili bir bağlantının olması gerekmektedir. Sözleşmesi’nin 8/1 maddesinin b bendine göre sanık talep edilen devletin vatandaşı ya da talep edilen devlet sanığın asıl devleti ise vardır. Aynı maddenin a bendinde ise sanığın talep edilen devlette mutat olarak oturması kovuşturmanın aktarılmasını talep edebilmek için diğer bir seçenek olarak kabul edilmiştir. Yani sanık talep edilen devletin vatandaşı değilse de en azından orada kalıcı olarak ikamet ediyor olmalıdır, aksi takdirde kovuşturmanın aktarılması anlamsız olacaktır. Bu iki koşuldan birinin olması aktarmayı talep etmek için yeterlidir.⁸⁵ Hakkındaki kovuşturma aktarılan kişinin menfaatlerinin gözetilmesi bakımından aranan şart ise bu kişinin talep edilen devlette cezasının infaz edilmesi durumunda hükümlünün sosyal iyileştirilme olanağının daha iyi olmasıdır. Maddenin ilk dört paragrafında belirtilen şartlar objektif niteliğe sahip olup, ilgilinin daha

83 TURHAN, 6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanunu’nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme, s. 3075.

84 MERT, Harun, “Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu Çerçevesinde Soruşturma veya Kovuşturmanın Yabancı Devlete Devredilmesi”, *Yargıtay Dergisi*, C. 46, 2020, S. 4, s. 1107-1110.

85 VOYNOVA, s. 537.



iyi bir şekilde rehabilitasyonunu amaçlamaktadır.⁸⁶ Kişinin aktarma talep edilen devletin vatandaşı olması ya da bu devlette mukim olması halinde bu şartın genellikle gerçekleştiği kabul edilmektedir.⁸⁷ Devlette mukim olması şartı ile talep edilen devlette ziyaretçi olarak bulunan kişiler kapsam dışında kalmaktadır. Bazı durumlarda sanığın uyruğu olduğu devlet ile asıl devleti aynı olmayabilir. Asıl devlet kişinin hayatının büyük bölümünü geçirdiği ve yaşam şekline/koşullarına alışkın olduğu devlet olabilir. Özellikle vatandaşlığın yakın zamanda değiştirilmesi durumunda kişinin uyruğunda bulunduğu devletten ziyade asıl devletiyle köklü bağları söz konusu olabilir. Talep edilen devlette sanığın hapis cezasını çekiyor ya da çekecek olması durumunda uygun adalet ilkesi gereği tek bir devlette işlemin dikkatle planlanarak uygulanması, iki devlette koordinesiz olarak uygulanacak işlemlerden daha etkili olacak ve daha olumlu sonuçlar doğuracaktır. Yine talep edilen devlette sanığın aynı ya da başka suçlardan kovuşturuluyor olması şartı ile aynı suç için birden fazla kovuşturma yapılması engellenmek ve çok sayıda suç için kovuşturulmaların birleştirilmesi sağlanmak istenmiştir.⁸⁸ İlgilinin bulunduğu yer ya da meskeni tespit edilemiyorsa ve ilgili talep edilen devlette de değilse ilgilinin talep edilen devletin vatandaşı olması ya da talep edilen devlette mutad olarak oturması ön şart olduğu için kovuşturmanın aktarılması işlemleri sona erdirilmelidir. Yine Sözleşme'nin 8/1-g maddesine göre kendi ülkesinde yapılacak duruşmada sanığın hazır bulunmasının sağlanması kovuşturmanın aktarılmasını kabul etme koşullarından bir diğeridir. Sanığın yokluğu ceza kovuşturmasını zorlaştıracığı gibi muhtemel bir mahkûmiyet hükmünün talep edilen devlette infaz edilmesini de engelleyecektir. Ancak talepte bulunan devlet şüphelinin bulunduğu devletten iadesini isterse kovuşturmanın aktarılması işlemlerine devam edilebilir.⁸⁹

8. madde belirtilen son dört koşul subjektif olup talep eden devletin değerlendirmelerine dayanmaktadır. Talep eden devlet, talep edilen devlette bulunan delilleri, tanıkları, ilgili belgelere erişim kolaylığı gibi hususları dikkate alarak kovuşturmanın aktarılmasının daha adil olacağı kanaatine ulaşabilir. Yine olası bir mahkûmiyet halinde hükümlünün

86 Bkz. CEZA KOVUŞTURMALARININ AKTARILMASI KONUSUNDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ'NİN AÇIKLAYICI RAPORU (ETS NO. 73), m. 32, in: Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi, Ahmet ULUTAŞ, Ömer Serdar ATABEY, Adalet Yayınevi, s. 65-66, m. 8, s. 43.

87 ULUTAŞ/ATABEY, s. 124.

88 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 8, s. 43-44.

89 VOYNOVA, s. 539.



rehabilitasyonu bakımından talep edilen devletin daha fazla olanağa sahip olduğunu düşünebilir. Maddenin g bendi adil yargılanma hakkının güvence altına alınması ile ilgilidir, kendi ülkesinde sanığın duruşmada hazır bulunmasını sağlayamayan devletin sanığın oturduğu devletten soruşturma/kovuşturma yapmasını isteme hakkı savunma hakkını teminat altına alabilmek için vardır. Talep eden devletin muhtemel bir mahkûmiyeti iade yoluyla dahi yerine getiremeyeceği düşüncesinde olması hükmüyle; ilgili hakkında uygulanacak yaptırımın ilgilinin başka bir devlette bulunması nedeniyle uygulanamamasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bu sayede kovuşturmanın aktarılması yoluyla infazdan önceki bir aşamada yeknesaklık sağlanmaya çalışılmaktadır.⁹⁰

8. maddenin ikinci fıkrasına göre eğer sanık taraf devletlerden birinde kesin olarak mahkûm olmuşsa, suçlunun iadesi yoluyla dahi kendisi yaptırımı yerine getirememesi ve diğer devletin de yabancı ceza yargılarının yerine getirilmesi ilkesini kabul etmemesi ya da böyle bir ceza yargısının infazını reddetmesi durumunda bu devlet aktarma talep edebilir. Bu halde de yine maddenin birinci fıkrasında belirtilen şartlardan biri ya da birkaçının olması gerekir. Bu hükümle talep eden devletin cezayı infaz edemediği ve başka bir devlette de infaz ettiremediği durumlarda şüphelinin işlemiş olduğu suçun cezasından kaçması engellenmek istenmiştir.⁹¹ 8. Maddenin ikinci fıkrasının uygulanabilmesi için üç koşulun bulunması gerekir:

- Aktarma talep eden devlet suçluların iadesi yoluyla dahi kendisi cezayı infaz edemiyor olmalıdır.
- Diğer devlet yabancı ceza yargılarının infazını kabul etmiyor veya verilmiş olan hükmün infazını reddediyor olmalıdır.
- Birinci fıkrada belirtilen şartlar olmalıdır.

Sözleşme'nin 9. Maddesine göre aktarma talep edilen devletin bu talebi inceleme ve talebe ilişkin karar verme yükümlülüğü bulunmaktadır, Talep edilen devlet talebe ilişkin karar verdikten sonra bu kararı talep eden devlete bildirmelidir.

Sözleşmenin 1. maddesine göre ceza kanunları tarafından suç kabul edilen fiiller suçtur. Ancak Sözleşme; Sözleşme'nin III sayılı ekinde gösterilen Kanunlarda öngörülen ve idari bir makamın yetkisi

⁹⁰ AÇIKAYICI RAPOR, m. 8, s. 44-45.

⁹¹ AÇIKLAYICI RAPOR, m. 8, s. 45.



içerisine giren fiilleri de yargılama makamı önüne getirilebilmek kaydıyla suç saymaktadır.⁹² Türk hukuku bakımından ise 6706 Sayılı Kanun sadece cezai konularda yapılacak adli iş birliklerini kapsamı içerisine almış kabahatlere ilişkin ise bir düzenlemeye yer vermemiştir. Dolayısıyla Kanunun uygulama alanı sadece suçların soruşturulması ve kovuşturulması ile mahkûmiyet hükümlerinin infazına ilişkin adli iş birlikleriyle sınırlıdır.⁹³

İkinci maddede, her taraf devletin diğer bir taraf devletin ceza kanununun uygulanabileceği bir suçu kendi ceza kanununa göre kovuşturma yetkisine sahip olduğu düzenlenmiştir. **Bu madde ile Sözleşmenin uygulanması bakımından kendi kanununa göre yetkili olmayan bir devlete Sözleşme ile tali yetki verilmektedir.** Kovuşturmanın aktarıldığı devlet uyuşmazlığı kendi ceza kanununa göre çözecektir. 25. Maddeye göre **aktarma talep edilen devletin yetkisi sadece kovuşturmayı aktaracak devletin talebine dayanmakta ise, yani kendisi ilgili suçu yargılama yetkisine sahip değilse,** aktarma talep edilen devlette verilecek ceza, talep eden devletin ilgili suç için öngördüğü cezadan daha fazla olamaz.⁹⁴

Bir suçun talep eden devlette idari yargılamanın, talep edilen devlette ise ceza yargılamasının konusu olması ya da talep eden devlette ceza yargılamasının talep edilen devlette idari yargılamanın konusu olması hallerinde de Sözleşmeye göre aktarma mümkündür. İkinci halde talep eden devlet talep edilen devletin idari makamının vermiş olduğu kararın hukuki sonuçlarını tanımakla yükümlüdür. Ancak Sözleşme'ye taraf olan bir devlet idari yargılamaya konu olacak bir fiile ilişkin talebi reddetmek üzere çekince koyabilir. İlgili fiilin talep edilen devlette idari yargılamanın konusuna girmesi halinde m.9/2 gereği bu durumu talep edilen devlet talep eden devlete derhal bildirmelidir. 3. Fıkra ile taraf devletlere genel bir bildirim yapma olanağı da getirilmiştir. Buna göre taraf devletler Sözleşmeyi imzalarken ya da onay, kabul, katılma belgelerini verirken ya da herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir beyan ile ulusal kanununun belli suçların cezalandırılması yetkisini hangi şartlarla idarî makamlara verdiğini bildirebilir. Bu genel deklarasyon ikinci fıkrada belirtilen bildirinin yerine geçmektedir. Talep eden devlet ikinci fıkra uyarınca

92 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 256.

93 TURHAN, 6706 Sayılı Kanun, s. 3073.

94 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 256.



ilgili fiilin talep edilen devlette idari bir makamın yetkisi dâhiline girdiği yönünde bilgilendirildiğinde talebini geri çekebilir. Bu durumda talep edilen devlet talep hakkında karar vermeden önce talep edilen devletin kararını makul bir süre beklemelidir.⁹⁵

Sözleşme'nin 10. Maddesinde talep edilen devletin talebi işleme koymayacağı yani işlemi reddedeceği haller düzenlenmiştir. Buna göre talep Sözleşmenin 6. Maddesine ve 7. Maddesinin birinci fıkrasına uygun değilse, kovuşturma yapılması ne bis in idem ilkesine yani Sözleşmenin 35. Maddesine aykırı ise, suç talep eden ya da talep edilen devlette zamanaşımına uğramış ise talep reddedilir. Yine talep edilen devlet 11. Madde de belirtilen hallerden biri ya da birkaçının varlığı halinde talebin bir kısmını ya da tamamını reddedebilir. Onuncu maddede belirtilen şartların birinin ya da birkaçının varlığı halinde işlemin reddi zorunludur. Sözleşme'nin 10. Maddesinde belirtilen haller bakımından talep edilen devletin bir takdir yetkisi bulunmamaktadır, bu haller talep edilen devlet bakımından zorunlu bir red nedenidir.⁹⁶ On birinci madde bakımından ise yapılacak inceleme sonucunda isteğin kabul ya da reddedilmesi devletin takdiridir.⁹⁷

10. maddeye göre aşağıdaki hallerin varlığında aktarma talep edilen devlet talebi reddetmek zorundadır:

- Eğer ilgili fiil aktarma talep edilen devletin kendi kanununa göre suç olarak düzenlenmediyse veya fail cezalandırılabilir değilse,
- Failin yargılanması Sözleşme'nin 35. Maddesinde düzenlenen ne bis in idem ilkesine aykırı ise,
- İstek tarihinde kamu davası aktarma talep eden Devlette ve bu Devletin kanununa göre zamanaşımına uğramışsa.

Talep edilen devlet; talebe konu fiil kendi ceza kanunlarında suç olarak düzenlenmemiş ise ya da kendi ulusal mevzuatlarına göre kişi hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılması mümkün değil ise talep hakkında bir işlem yapamaz.⁹⁸ Talep edilen devlet talep eden devletin mevzuatına göre zamanaşımını dikkate alır ve zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle talebi reddeder. Zamanaşımının aktarma talep

95 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 9, s. 47.

96 ULUTAŞ/ATABEY, s. 125.

97 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 256-257.

98 ULUTAŞ/ATABEY, s. 125.



eden devletin kanununa göre dolması zorunlu bir ret nedenidir.⁹⁹ Zorunlu ret nedenlerinden birinin talep edilen devletin talebi kabulünden sonra ortaya çıkması halinde talep edilen devlet kabulünü geri alır. (m. 12/1)

6706 Sayılı Kanun'un 25/1. Maddesinde ise soruşturma veya kovuşturmanın devralınması için gerekli şartlar düzenlenmiştir. Hükme göre yurt dışında işlenen ve Türk hukukuna göre zamanaşımına veya affa uğramamış, üst sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suç nedeniyle yabancı bir devlette yürütülen soruşturma veya kovuşturmalar devralınabilir. Sözleşme bakımından zamanaşımının aktarma talep eden devletin kanununa göre dolması zorunlu bir red nedeniyken aktarma talep edilen devletin kendi kanununa göre zamanaşımının dolması takdiri bir red nedenidir. 6706 sayılı Kanuna göre ise eğer zamanaşımı Türk hukukuna göre dolmuş ise soruşturma veya kovuşturma devralınmayacaktır. Benzer şekilde Türk hukukuna göre suçun affa uğramış olması halinde de talep reddedilecektir. Sadece adli para cezasını gerektiren veya üst sınırı bir yıldan daha az hapis cezasını gerektiren bir suç söz konusu ise benzer şekilde soruşturma veya kovuşturma devralınmayacaktır.¹⁰⁰ Yine hüküm gereği sadece yurt dışında işlenen suçlar bakımından soruşturma veya kovuşturmanın devralınması mümkündür, Türkiye'de işlenen suçlar bakımından zaten mülkilik ilkesi gereği Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunmaktadır. Yurt dışında işlenen suçlar TCK m. 8 in kapsamı dışında kalan suçlardır. Türk Ceza Kanunu 8. Maddesinde¹⁰¹ mülkilik ilkesini kabul etmiştir. Maddeye göre Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Maddenin uygulanabilmesi için bir suçun hangi hallerde Türkiye'de işlenmiş sayılacağı belirlenmesi ve Türkiye'nin ülkesinin tespit edilmesi önem taşımaktadır.¹⁰² TCK m. 8/1 e göre fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi

99 ULUTAŞ/ATABEY, s. 125.

100 MERT, Harun, Soruşturma veya Kovuşturmaların Devralınması, s. 212.

101 Türk Ceza Kanunu m.8: *“(1) Türkiye’de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye’de işlenmesi veya neticenin Türkiye’de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır.*

(2) Suç;

a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,

b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,

c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,

d) Türkiye'nin kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı işlendiğinde Türkiye’de işlenmiş sayılır.”

102 KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 759, KÜLÇÜR, s. 141.



halinde suç, Türkiye’de işlenmiş sayılır. Hükümle birlikte hem hareketin yapıldığı, hem de neticenin gerçekleştiği yer suçun işlendiği yer olarak kabul edildiği için Türkiye’nin yargı yetkisinin sınırları genişletilmiştir.¹⁰³ Fiil ile ifade edilmek istenen suç tipinde belirtilen icrai veya ihmali hareketlerdir. Tehdit, hakaret, kişi hürriyetinden yoksun kılma, hırsızlık gibi salt hareket suçlarında ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmamakta, icrai ya da ihmali hareketin gerçekleştirildiği an suç işlenmiş sayılmaktadır. Bu tür suçlarda suçun işlendiği yer hareketin yapıldığı yerdir.¹⁰⁴ Suçun icra hareketlerine Türkiye’de başlanmış yabancı ülkede devam edilmiş ise ya da icra hareketleri Türkiye’de gerçekleştirilmiş olmasına karşın netice yabancı ülkede meydana gelmiş ise veya icra hareketlerine yabancı ülkede başlanıp Türkiye’de devam edilmiş ise veya icra hareketleri yabancı ülkede gerçekleştirilip netice Türkiye’de meydana gelmiş ise suç 8. Maddeye göre Türkiye’de işlenmiş sayılır. Yine seçimlik hareketlerden birisinin Türkiye’de, bir diğerinin ise yabancı ülkede gerçekleştiği hallerde suç Türkiye’de işlenmiş kabul edilir.¹⁰⁵ Örneğin uyuşturucu madde ticareti suçunun seçimlik hareketleri uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç etmektir. Bu hareketlerden birisi Türkiye’de gerçekleştirilirse mülkîlik ilkesi gereği suç Türkiye’de yargılanır. Ancak Türkiye bakımından ihraç kabul edilen bir fiil başka bir devlet bakımından ithal olabilir. Bu durumda diğer devletin de yargılama yetkisi olacaktır. Bu gibi hallerde suç Türkiye’de işlenmiş sayıldığı için soruşturma veya kovuşturmanın devralınması mümkün olmayacak, bu da özellikle şüphelilerin, sanıkların, önemli delillerin Türkiye’de bulunması durumlarında sıkıntıya neden olacaktır. Bu nedenle kovuşturmanın aktarılmasının amaçları da dikkate alındığında kısmen yurtdışında işlenen suçlar bakımından Türkiye’nin soruşturma veya kovuşturmayı devralabilmesinin mümkün olması adalete daha iyi hizmet edecektir.¹⁰⁶

Sözleşme’nin 11. Maddesinde belirtilen haller bakımından talebin kabul veya reddedilmesi talep edilen devletin takdirine bağlıdır. Aşağıda sayılan hallerin en az birinde aktarma talep edilen devlet talebin bir parçasını veya bütünü reddedebilir:

103 KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 760, ÖZBEK /DOĞAN/BACAĞSIZ, s. 141.

104 KOCA/ÜZÜLMEZ, s. 760.

105 ÖZGENÇ, s. 973, KÜLÇÜR, s. 166-167.

106 MERT, s. 208.



- Talep edilen devlet talep eden devletin 8. Madde uyarınca dayandığı sebebin yersiz olduğu görüşündeysen,
- Sanık aktarma talep edilen Devlette mutata surette oturmuyorsa,
- Sanık aktarma talep edilen devletin vatandaşı değilse ve suç tarihinde bu Devlet ülkesinde mutata surette oturmuyorsa,
- Talebe konu suç talep edilen devlet tarafından siyasi ya da mali suç olarak değerlendirilir ise,
- Soruşturmanın ırk, din, milliyet ya da siyasi görüşlere dayandığını düşündürecek ciddi sebeplerin bulunduğu görüşündeysen,
- Aktarma talep edilen devlet fiile kendi kanununu uygulayabiliyorsa ve talebin alındığı tarihte kendi kanununa göre zamanaşımı dolmuşsa,
- Yetkisi sadece kovuşturmayı aktaracak devletin talebine dayanmakta ise ve kendi kanununa göre zamanaşımı süresi dolmuşsa,
- Suç aktarma talep eden devletin ülkesi dışında işlenmişse,
- Kovuşturma talep edilen devletin uluslararası taahhütlerine aykırı ise,
- Kovuşturma aktarma talep edilen devletin hukuk düzeninin temel prensiplerine aykırı ise,
- Aktarma talep eden devlet Sözleşme’de öngörülen bir usul kuralını çiğnemişse.

6706 Sayılı Kanun’un 25/1 maddesine göre de kişi, Türkiye’de mutata olarak bulunmuyorsa, Türk vatandaşı değilse, suç, talep eden devletin sınırları dışında işlenmişse, devir talebine konu fiil nedeniyle kişi daha önce Türkiye’de yargılanmışsa, devir talebi kabul edilmez. Yine Kanunun 4. Maddesinde tüm adli iş birliği talepleri bakımından Türkiye’nin talebi reddedebileceği takdirde nedenler düzenlenmiştir. Hükme göre yabancı devletlerin adli iş birliği talepleri; Türkiye’nin egemenlik hakları, millî güvenliği, kamu düzeni veya diğer temel çıkarlarının ihlal edilmesi, talebe konu fiilin sırf askerî suç, düşünce suçu, siyasî suç veya siyasî suçla bağlantılı bir suç olması, talebe konu kişinin ırkı, etnik kökeni, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasî görüşleri nedeniyle bir soruşturma veya kovuşturmaya maruz bırakılacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence veya kötü muameleye maruz



kalacağına dair inandırıcı nedenlerin bulunması, talepte bulunan devlette savunma hakkına ilişkin temel güvencelerin bulunmaması, hâllerinde reddedilebilir. Sözleşme'nin 11. Maddesinde düzenlenen takdiri red nedenlerinden bazıları mutlak red nedeni olarak 25. Maddede, bazıları ise takdiri red nedeni olarak 4. Maddede Kanun'da düzenlenmiştir. Sözleşme'de takdiri red nedeni olarak düzenlenen hâllerin Kanunda mutlak red nedeni olarak düzenlenmesi Kanun ile Sözleşme'nin çeliştiği anlamına gelmemektedir.¹⁰⁷ Ancak Sözleşme ile Kanun arasında soruşturma veya kovuşturmaların devralınması bakımından bazı farklılıklar bulunmaktadır. Mutat olarak bulunma devamlı olarak oturma veya oturma niyeti, hayatının ağırlık merkezinin Türkiye olmasını ifade etmekte, geçici olarak Türkiye'de bulunma bu kapsamda sayılmamaktadır.¹⁰⁸ Şüpheli ya da sanığın aktarma talep edilen devlette mutat olarak bulunmaması Sözleşme'nin 11/B maddesine göre takdiri bir red nedeni iken, Kanunun 25. Maddesinde göre mutlak bir red nedenidir. Şüpheli ya da sanık Türk vatandaşı değilse Kanuna göre soruşturma veya kovuşturma yabancı devletten devralınamayacaktır. Sözleşme'ye göre ise şüpheli ya da sanığın talep edilen devletin vatandaşı olmaması mutlak bir red nedeni değildir. Kişi Türkiye'de mutat olarak bulunsa dahi Türk vatandaşı değilse m. 25/1-b ye göre devir talebi Kanun gereği kabul edilmeyecektir. Şüpheli veya sanığın devir talebine ilişkin kararın verildiği andaki vatandaşlığı esas alınacaktır. Bu anda şüpheli veya sanığın sahip olduğu vatandaşlıklarından birisinin Türk vatandaşlığı olması yeterlidir. 25. Maddeye göre hükümde belirtilen diğer şartların da oluşması halinde sadece yurtdışında işlenen suçlar bakımından, Türkiye'de mutat olarak bulunan Türk vatandaşları hakkındaki soruşturma veya kovuşturmaların devralınması mümkündür. Fiili işlediği sırada Türk vatandaşı olan ve mutat olarak Türkiye'de bulunan kişi devir talebine ilişkin kararın verildiği anda Türk vatandaşlığını kaybetmiş olsa kanun gereği talep reddedilecektir. Ancak böyle bir durumda Türkiye'nin soruşturma veya kovuşturmayı devralabilmesinin kanunen mümkün hale getirilmesi Sözleşme ile daha uyumlu ve adil olacaktır.¹⁰⁹ Suçun talep eden devletin sınırları dışında işlenmesi de Kanuna göre mutlak, Sözleşme'ye göre ise takdiri bir red nedenidir. Bu şartın gerçekleşip gerçekleşmediği Türk hukukuna göre değil, talep

107 MERT, s. 224-225.

108 MERT, s. 214.

109 MERT, s. 214-218.



eden devletin mevzuatına göre belirlenecektir.¹¹⁰ 24. Maddenin ikinci fıkrasına göre soruşturma veya kovuşturma talebini Adalet Bakanlığı'nın uygun görmesi üzerine soruşturmanın veya kovuşturmanın devrine ilişkin talep, yetkili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığı soruşturma veya kovuşturmanın devrine konu olan suçla ilişkin soruşturma başlatır ve sonucuna göre işlem yapar. Talepte bulunan yabancı devlet mevzuatına göre yapılmış soruşturma veya kovuşturma işlemleri ve elde edilen deliller Türk hukuku bakımından geçerli sayılır.

Sözleşme'ye göre aktarma talep edilen devletin kendi ülkesinde yapılacak duruşmada sanığın hazır bulunmasının sağlanamayacağı veya muhtemel mahkûmiyetin kendi ülkesinde yerine getirilemeyeceği anlaşılırsa ya da takdiri ret nedenlerinden birisi iş henüz mahkeme önüne gelmeden ortaya çıkarsa kabulünü geri alabilir. Bunların dışındaki durumlarda aktarma talep eden devletin muvafakatının olması halinde yine kabulünü geri alması mümkündür. (m.12/2)

2. Aktarılma Talebinin Sonuçları

Kovuşturulmanın aktarılmasının talep eden devlet üzerindeki etkileri 21. Maddede düzenlenmiştir. Kovuşturulmasının aktarılması talep edildiği andan itibaren talep eden devlet şüpheli ya da sanığı artık soruşturamaz, kovuşturamaz veya bu suçtan dolayı hükmolunmuş bir cezayı infaz edemez. Ancak talep edilen devletin kararı kendisine bildirilene kadar talep eden devlet dava açma dışındaki tüm soruşturma ve kovuşturma işlemlerini yapabilir, gerekli tedbirleri alabilir.¹¹¹ 6706 Sayılı Kanun m. 24/2 ye göre de soruşturma veya kovuşturmanın devri talebi soruşturma veya kovuşturmanın yürütülmesine engel değildir. Hükme göre soruşturma veya kovuşturmanın devri mahkeme, hâkimlik ve savcılıklar ile kanunla istisnâ olarak ceza soruşturması yapma yetkisi verilen diğer makamlar veya devletlerin milletlerarası andlaşmalara yaptıkları beyanlarda belirttikleri merciler tarafından talep edilebilir. Adalet Bakanlığının olumlu görüşünden sonra talep ilgili devlete gönderilir. Soruşturma veya kovuşturma dosyasının bir suretiyle yapılan bu devir talebine rağmen soruşturma veya kovuşturma yürütülmeye devam eder. Devir talebine soruşturma veya kovuşturma dosyasının bir sureti ve gerekli olduğunda tercümesi eklenecek, delil

¹¹⁰ MERT, s. 219.

¹¹¹ ULUTAŞ/ATABEY, s. 125-126.



niteliğindeki eşyalar ise ancak talep kabul edildiğinde ve devri kabul eden devletin bu yönde talebi olduğunda gönderilecektir. Kanununun 24/3. Maddesi soruşturma aşamasında yapılan devir talebinin sonuçlarını düzenlemektedir. Hükme göre soruşturmanın devri talebi kabul edilirse kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Bu karar verilirken CMK m. 171 de aranan şartlar aranmaz. Soruşturmanın devri talebi kabul edildikten sonra şüpheli hakkında yabancı adli merci tarafından şüpheli hakkında dava açılması halinde ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Dava açılmaması halinde ise ilgili kararın gerekçesi değerlendirilerek soruşturmaya devam edilebilir. Kovuşturma aşamasında yapılan devir talebinin sonuçları Kanununun 24. Maddesinin 4. Fıkrasında düzenlenmiştir. Kovuşturmanın devri talebi kabul edildiğinde durma, sanık hakkında yabancı adli merci tarafından mahkûmiyet kararı verilmesi halinde ise düşme kararı verilir. Düşme kararı ancak yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararı halinde söz konusudur. Mahkûmiyet kararı dışında bir karar söz konusu ise ilgili kararın gerekçesi değerlendirilerek kovuşturmaya devam edilebilir.¹¹² Ancak sonrasında inceleneceği üzere bu hüküm ne bis in idem ilkesinin uygulanması bakımından Sözleşme ile çatışmaktadır.

Sözleşmeye göre talep edilen devletin zorunlu ya da takdiri ret nedenleri dolayısıyla talebi kabul etmemesi, kabulünü geri alması, dava açmama ya da açılan davayı düşürme kararı verdiğini bildirmesi veya talep eden devletin talep edilen devlet işleme koymama kararını kendisine bildirmeden önce talebini geri alması hallerinde talep eden devlet soruşturma, kovuşturma ve infaz yetkilerini tekrar elde eder. (m. 21/2) 6706 Sayılı Kanunu m. 24/5 e göre de yabancı devletin soruşturma veya kovuşturmanın devrinin kabulüne ilişkin karardan vazgeçtiğini bildirmesi veya devredilen soruşturma veya kovuşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmediğinin Adalet Bakanlığı tarafından adli mercie bildirilmesi hâlinde soruşturma veya kovuşturmanın yürütülmesine karar verilir.

Her iki devlet bakımından da şikâyete bağlı olarak kovuşturulan bir suçun söz konusu olması halinde aktarma talep eden devlette yapılan şikâyet talep edilen devlette yapılmış sayılır. (m. 24/1) Eğer suç sadece aktarma talep edilen devlette şikâyete bağlı ise bu devletin yetkili makamı şikâyet yetkisi olan kişiye kovuşturmaya muvafakat etmemek hakkı bulunduğunu yazı ile bildirir. Bu kişi bu yazıyı almasından

112 MERT, Kovuşturmaların Devredilmesi, s.1107-1125.



itibaren bir ay içinde kovuşturma yapılmasına muvafakat etmediğini bildirmezse, şikâyet olmadan da kovuşturma yapılır. (m. 24/2)

Kovuşturulmasının aktarılması talebi talep eden devletteki dava zamanaşımı süresini altı ay uzatır. (m.22) Eğer talep edilen devletin yetkisi münhasıran Sözleşme'den kaynaklanmakta ise de talep edilen devlette de dava zamanaşımı süresi altı ay uzamaktadır. (m.23)

Talep eden devlette gerçekleştirilmiş olan soruşturma ve kovuşturma işlemleri talep edilen devlette de geçerlidir ve aynı hukuki sonuçları doğurur. Ancak bu durum ilgili işlemlerin talep eden devletteki ispat gücünün arttığı anlamına gelmez. Talep eden devlette güvenilir olarak yapılan ve zamanaşımını kesen işlemler talep edilen devlette de aynı sonuca neden olur. (m. 26) Kanunun 25/3. Maddesi gereğince de talepte bulunan yabancı devlet mevzuatına göre yapılmış soruşturma veya kovuşturma işlemleri ve elde edilen deliller Türk hukuku bakımından geçerli sayılır. Dolayısıyla geçerli sayılan bu deliller Türkiye'de yapılacak yargılamada hükme esas alınır. Devralınan soruşturma ve kovuşturmalarda bir eksiklik olması durumunda da bu eksiklikler CMK ilgili hükümlerine göre tamamlanır.¹¹³

Talep edilen devlet henüz kovuşturma talebini almadan ancak buna ilişkin niyetin açıklandığı halde de talep edecek devletin isteği üzerine tutuklama tedbirine başvurabilir. Talep edilen devletin yetkisinin münhasıran Sözleşmeden kaynaklandığı ve talep eden devletin kovuşturma talebinde bulunacağına ilişkin niyetini açıkladığı durumlarda talep edilen devlet kendi kanunu o suç için tutuklamayı mümkün kılıyor ise ve şüpheli/sanığın kaçması veya delilleri yok etmesine ilişkin şüphe sebepleri varsa şüpheli ya da sanığı geçici olarak tutuklayabilir.¹¹⁴(m.27/1) Bu durumda henüz kovuşturma talebi yapılmadan ancak buna ilişkin niyet açıklandığı takdirde, talep eden devletin isteğiyle tutuklama mümkündür. Ancak tutuklamadan itibaren 18 gün içinde kovuşturma talebini ilgili devlet almazsa tutulan kişi salıverilir. (m. 29/3) Yine kovuşturma talebiyle gönderilmesi gereken belgeler bu isteğin alınmasından itibaren 15 gün içinde gelmediği takdirde tutuklanan kişi serbest bırakılır.(m. 29/3) Tutuklama talebinde; tutuklama müzakeresinin veya talep eden devletin kanunlarına uygun şekilde ve aynı değerde olmak üzere düzenlenmiş belgenin bulunduğu, hangi suçtan kovuşturma yapılacağı, suçun nerede ve ne zaman işlendiği

113 MERT, s. 231-232.

114 ULUTAŞ/ATABEY, s. 125.



gösterilecek ve şüpheli/sanığın eşkâli mümkün olduğu kadar açık gösterilecektir. Dava konusu olayın kısa bir açıklaması da yapılacaktır. (m. 27/2) Tutuklama talebi üzerine ne işlem yapıldığı derhal talep eden devlete bildirilir. (m. 27/3) Henüz kovuşturma talebinde bulunmadan sadece niyet açıklandığı durumlarda talep eden devletin isteğine bağlı olarak gerçekleştirilen tutuklamalar hiçbir zaman 40 günü geçemez. (m. 29/4)

Aktarıma talebinin alınması üzerine, talep edilen devlet kendi iç hukukuna göre başvurabileceği tüm geçici tedbirleri alabilir.¹¹⁵ Aktarma talep edilen devletin kendi hukukundan kaynaklanan geçici tedbirlerin uygulanmasına Sözleşme'nin herhangi bir müdahalesi bulunmamaktadır. Geçici tedbirlerle Türk hukukunda düzenlenmiş bulunan koruma tedbirleri ifade edilmek istenmektedir.¹¹⁶ Talep edilen devlet kovuşturulması istenen suçun kendi ülkesinde işlenmesi halinde kendi kanununa göre uygulayabileceği tutuklama ve el koyma dâhil bütün geçici tedbirlere başvurma hakkına sahiptir. (m. 28) Uygulanacak geçici tedbirler hakkında talep edilen devletin kendi kanunu ve Sözleşme hükümleri uygulanır. Bu geçici tedbirlere son verilme şartları da talep edilen devletin kendi kanununa veya Sözleşme hükümlerine göre belirlenir. (m. 29) Sözleşmenin 29/2 maddesine göre uygulanacak geçici tedbirler talep edilen devletin zorunlu ya da takdiri ret nedenleri dolayısıyla talebi kabul etmemesi, kabulünü geri alması, dava açmama ya da açılan davayı düşürme kararı verdiğini bildirmesi veya talep eden devletin, talep edilen devlet işleme koymama kararını kendisine bildirmeden önce talebini geri alması hallerinde sona erer. 6706 Sayılı Kanun'un 24/6. Maddesinde de gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde soruşturma veya kovuşturmanın devri talebiyle birlikte veya öncesinde, talep edilen devlet makamlarından elkoyma ve tutuklama dâhil bütün geçici tedbirlerin alınması istenebileceği düzenlenmiştir.

3. Ceza Kovuşturmalarının Birden Çokluğu

Sözleşme'nin 4. Bölümünde ceza kovuşturmalarının çokluğuna ilişkin hükümler yer almaktadır. Taraf devletlerden her biri siyasi ya da sadece askeri nitelik taşımadığı kanısında olduğu bir suçtan dolayı kamu davası açılmadan önce ya da açılan davanın görülmesi sırasında aynı kişi hakkında aynı eylemden dolayı başka bir taraf devlette

115 ULUTAŞ/ATABEY, s. 125.

116 KUNTER, s. 227, AYDIN, s. 21.



dava açılmış olduğunu ve görülmekte bulunduğunu öğrenince kendi kovuşturmasından vazgeçmek veya dava açılmışsa durdurmak veya diğer devlete aktarmanın mümkün olup olmadığını araştıracaktır. (m. 30/1) Taraf devletlerden birisi bir olayda dava açılmamışsa kovuşturmadan vazgeçmemenin, dava açılmışsa davayı durdurmamanın daha uygun olduğunu görürse, diğer Devlete uygun bir zamanda ve en geç esas hakkındaki son karardan önce bilgi verir. (m. 30/2) Buna göre bir taraf devlet kovuşturmadan önce ya da kovuşturma sırasında, başka bir taraf devlette aynı suçla ilişkin kovuşturma yürütüldüğünü öğrenirse, kovuşturmadan vazgeçebilir, kovuşturmayı askıya alabilir ya da diğer taraf devlete kovuşturmayı aktarabilir. Bir taraf devlet kovuşturmadan vazgeçmek ya da kovuşturmayı askıya almayı istemediği takdirde bu durumu diğer devlete bildirir. Bu durumda iki devlet Sözleşmenin 8. Maddesinde belirtilen kovuşturulmanın aktarılmasının şartlarını dikkate alarak hangi devletin kovuşturmaya devam edeceğinin belirlenmesine ilişkin müzakerelerde bulunacak ve sorunun çözümü için çaba göstereceklerdir. (m. 31) Bir taraf devletin kovuşturmadan vazgeçmek ya da kovuşturmayı askıya almayı istemediğine ilişkin bilgiyi diğer taraf devlete göndermesinden itibaren 30 günlük sürenin sonuna kadar esas hakkında karar verilmesini durduracaklardır. (m. 31/1) Ancak bu hüküm kovuşturmadan vazgeçmek ya da kovuşturmayı askıya almayı istemediğine ilişkin bilgiyi sanık hazır olduğu halde hüküm duruşması açıldıktan sonra gönderen ve sanık hazır olduğu halde hüküm duruşması açıldıktan sonra bu bilgiyi alan devletlere uygulanmaz. (m. 31/2)

İlgili taraf devletler her birinin ceza kanununa göre her biri suç oluşturan maddi bakımından birbirinden farklı birden fazla fiil bir kişiye ya da birlikte hareket eden birden fazla kişiye isnat edilmişse veya her birinin ceza kanununa göre suç teşkil eden bir fiil birlikte hareket eden birden fazla kişiye isnat edilmişse maddi gerçeğin öğrenilmesi ve en elverişli yaptırımın uygulanması amacı ile tek kovuşturmanın içlerinden biri tarafından yapılmasının uygun olup olmadığı ve uygunsa kovuşturmayı içlerinden hangisinin yapacağını tayin için gayret göstereceklerdir. (m. 32)

Hükmün uygulanabilmesi için ilgili fiil ya da fiillerin taraf devletlerin ceza hukuklarına göre suç oluşturması gerekir. Ayrıca bu devletlerin bu suçları yargılama yetkisine sahip olmasına ise 2. Madde hükmü dolayısıyla gerekli değildir.¹¹⁷ Hüküm bir kişinin birden fazla farklı suç işlemesi, iştirak halinde birden fazla kişinin bir veya birden fazla farklı

117 MC CLEAN, s. 345.



suç işlemesi halinde taraf devletler arasında iş birliği ihtiyacının arttığı gerçeğinden hareketle bir düzenleme getirmiştir. Bu durumda failin ilgili tüm devletlerde hazır bulunmasını sağlamak mümkün olmayacağı gibi aynı kişinin birden fazla devlette yargılanmasının deliller bakımından da zorluk çıkaracağı Açıklayıcı Rapor'da belirtilmiştir.¹¹⁸ Yine fail ya da şerikler hakkında yaptırımın uygulanabilmesi için işlenen tüm suçların dikkate alınması gerekir. Suçlardan birisinin bir devlette diğerinin başka bir devlette yargılanması halinde ise fail hakkında uygulanacak toplam yaptırım miktarının tek bir devlette yapılacak yargılama sonunda verilecek miktardan daha fazla olması mümkündür. Yine birden fazla kişinin suça katılması halinde de benzer şekilde farklı devletlerde yapılacak yargılamaların adil olmayan sonuçlara yol açabilmesi ihtimali bulunmaktadır. Bu nedenle bu kişi ya da kişilerin tek bir devlet tarafından yargılanması hem maddi gerçeğe ulaşmada hem de fail/failler/şerikler hakkında en uygun yaptırımın belirlenmesi bakımından faydalı olacaktır. Ancak çoğunlukla tek bir yargılama yapılmasının olanaksızlığı karşısında bu hüküm bakımından taraf devletlere 30. Maddedeki gibi bildirimde bulunma veya 31. Maddedeki gibi bir görüşmenin sonucunu bekleme yükümlülüğü getirilmemiştir. Dolayısıyla bu hüküm bakımından devletlerin işbirliği yapıp yapmama hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır.¹¹⁹

31/1 ve 32. Madde uygulanarak verilmiş olan her karar, ilgili Devletler bakımından, bu sözleşmenin öngördüğü kovuşturmanın aktarılmasının bütün sonuçlarını doğurur. Kendi kovuşturmasından vazgeçen Devlet, onu diğerine aktarmış sayılır. (m. 33)

Sözleşme ilgili kişilerin birçok kez soruşturulmalarına, kovuşturulmalarına veya mahkûm olma riskine karşı korunmasına ilişkin de hüküm içermektedir. Buna göre bir ülkede hakkında kesin hüküm verilmiş olan bir kişi aynı fiilden dolayı başka devletlerde soruşturulamayacak veya mahkûm edilemeyecektir. Bu kişi güvenliği ile ilgili önemli bir ilke olan ne bis in idem ilkesinin Sözleşme tarafından da kabul edildiğini göstermektedir.¹²⁰

4.Uygulanacak Hukuk

Talebi kabul eden devlet yargılamayı kendi maddi ceza hukukuna göre yapacaktır. 25. Maddeye göre suça uygulanacak yaptırım,

118 AÇIKLAYICI RAPOR, s. 65-66.

119 AÇIKLAYICI RAPOR, s. 65-66.

120 ULUTAŞ/ATABEY, s. 127.



kanunda başka Devlet kanunundaki müeyyidenin uygulanacağı kabul edilmedikçe, bu Devletin kanununda öngörülen yaptırımdır. Yine aynı maddeye göre eğer istenilen devletin yetkisinin kaynağı Sözleşme'nin ikinci maddesi ise istenilen devlette talep edilen ceza isteyen devlet kanununun öngördüğü yaptırımdan daha ağır olamaz. Talep edilen devletin yargı yetkisi kendi ulusal hukukundan kaynaklanmakta ise yaptırım bakımından bir sınırlama yoktur, talep edilen devlet kendi hukukuna göre yaptırımı belirler. Ancak talep edilen devletin yargı yetkisi Sözleşme 'den kaynaklanan ikincil bir yetki ise talep edilen devlet talep eden devletin daha az cezayı gerektiren düzenlemesini dikkate almak zorundadır. Yani talep edilen devlet, ikincil yargı yetkisini kullandığı durumlarda, ilgili kişi hakkında, talep eden devletin hukukunda öngörülen cezadan daha fazlasına hükmedemez. Bu hükmün uygulanabilmesi için de talep edilen devletin talep eden devletin mevzuatı hakkında bilgi sahibi olması gereklidir. Bu da Ek Protokol hükümleri yerine getirilerek sağlanır.¹²¹

İstek kabul edildiğinde, artık ilgili devlet yargılamayı kendi muhakeme kurallarına göre yapacaktır. Ancak talep eden devlette kovuşturma amacına ve kanun ve tüzüklere uygun olarak yapılmış işlemler talep edilen devlette bu devletin makamları tarafından yapılmış gibi kabul edilirler. Ancak bu durum talep eden devletteki ispat gücünün artırılması sonucunu doğurmaz.¹²²

5. Ne bis in idem İlkesi

Ne bis in idem ilkesi aynı fail hakkında aynı fiil için birden fazla dava açılmaması veya hüküm verilememesidir. Kişi güvenliğini teminat altına alan ve adil yargılanma hakkının bir sonucu olan ilke hem ulusal hem de uluslararası hukukta düzenlenmiş olup fiilin aynılığı ve failin aynılığı olmak üzere iki unsura sahiptir.¹²³ Kişinin yargılanıp hakkında kesin hüküm verildiği durumlarda aynı fiilden dolayı tekrar yargılanması hem adaleti zedelemekte hem de failin iki kez cezalandırılmasına neden olarak orantısız cezaya neden olmaktadır.¹²⁴

Sözleşme'nin 35. Maddesinde ne bis in idem ilkesi düzenlenmiş ve aktarılan kovuşturma sonucunda verilen hükmün tüm taraf devletleri

121 ULUTAŞ/ATABEY, s. 129.

122 TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, s. 256.

123 ÖZEN, MUSTAFA, "Non Bis İn İdem(Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XIV, Y. 2010, S.1, s. 391.

124 ÖZEN, s. 391, CİHAN, EROL/YENİSEY, FERİDUN, "Non Bis İn İdem İlkesi" **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul, 2004, s. 220.



bağlaması ilkesi kabul edilmiştir. 35. Madde tüm taraf devletleri bağlayan zorunlu bir hükümdür.¹²⁵ Ne bis in idem ilkesi ile Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Hakkında Avrupa Sözleşmesi ve diğer Avrupa sözleşmelerinde olduğu gibi bir ceza dosyasında hakkında nihai karar verilen kişinin aynı vakıya dayanarak yeniden kovuşturulamaması kastedilmektedir.¹²⁶ Açıklayıcı raporda ilkenin ulusal ve uluslararası alandaki farkına değinilmiş, taraf devletlerin iç hukuklarında ilke kabul edilmiş olsa da, egemenlik hakkı dolayısıyla uluslararası bakımdan hiçbir devletin başka bir devlette kovuşturulan bir suçu kovuşturaktan engellenmediği ve ilkenin uluslararası olarak kabul edilmediği belirtilmiştir. Faile makul bir korunma sağlayabilmek için ceza alanında devletlerarası iş birliğini düzenleyen bir sözleşmeye hüküm eklenmesi tercih edilmiştir.¹²⁷

35. Maddeye göre kesin ve yerine getirilebilir bir yargı ile yargılanmış olan kişi şu hallerde başka bir taraf devlette kovuşturulamaz, mahkûm edilemez ya da hakkındaki yaptırım yerine getirilemez:

- Beraat etmişse,
- Hakkında yaptırım kararı verilmiş ve bu karar tamamen yerine getirilmiş ya da yerine getirilmekte ise,
- Hakkında yaptırım kararı verilmiş ve bu kararın tamamı ya da yerine getirilmemiş kısmı genel veya özel affa uğramışsa
- Hakkında verilen yaptırım zamanaşımı nedeniyle yerine getirilemiyorsa,
- Mahkeme suçluluğu tespit etmiş ancak yaptırım tayin etmemişse.

Bir karar hakkında ne bis in idem ilkesinin uygulanabilmesi için o kararın kesinleşmiş olması şarttır. İlgili kararın bir ceza davasında verilmesi gerekmektedir, idari makamlar ve idare mahkemeleri tarafından karar verilen yaptırımlar aynı suçla ilgili kovuşturmayı engelleyemez.¹²⁸ Bir devletin, diğer bir devlette ilk kararın açıklanması ile temyiz süresinin dolması arasında geçen sürede veya belirli hukuk sistemlerine göre bir kararın hiçbir zaman kesinleşmediği hallerde diğer bir devletin aynı olay hakkında soruşturma başlatması mümkündür.¹²⁹

125 VAN DEN WYNGAERT/STESSENS, s. 786.

126 MC CLEAN, s. 346.

127 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 35, s. 67-68.

128 VAN DEN WYNGAERT / STESSENS, s. 798.

129 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 35, s. 70.



Şayet diğer bir devlette beraat kararı suçun sanık tarafından işlendiğini gösteren yeterli delillerin olmaması dolayısıyla değil ilgili fiilin ceza kanunundan kaynaklanan hukuka uygunluk nedenleri, şahsi cezasızlık sebepleri, objektif cezalandırma şartları vb. nedenlerle cezalandırılabilir olmamasından dolayı verilmiş ise çifte cezai sorumluluk koşullarını karşılamadığından dolayı diğer bir devlet aynı fiil hakkında soruşturma/kovuşturma başlatabilir.¹³⁰

M. 1/b uyarınca ceza kanunlarına veya EK 3 te sayılan kanunlara aykırılık dolayısıyla öngörülmuş veya hükmedilmiş her türlü ceza veya tedbir yaptırımıdır. Bir taraf devlette fail hakkında aynı fiilden dolayı yaptırım kararı verilmesi, bu kararın tamamen yerine getirilmesi veya yerine getirilmekte olması, kararın tamamının ya da bir kısmının genel ya da özel affa uğraması, kararın zamanaşımı nedeniyle yerine getirilememesi kesin hüküm teşkil etmektedir. Ertelenmiş olan cezada fail hakkında uygulanabilecek olan özel koşullar da yaptırım kavramının içinde değerlendirilmelidir. Yaptırımın küçük bir parçasının veya karar dolayısıyla uygulanabilecek bir önlemin yerine getirilememesi halinde diğer bir devletin yeni bir kovuşturma başlatabilmesi mümkün olmakla birlikte böyle bir durumun hükümlünün durumunu haksızca ağırlaştırabileceği de gözden kaçırılmamalıdır. 35. maddenin birinci fıkrasında sayılan haller bakımından non bis in idem ilkesi mutlak olarak kabul edilmiştir.¹³¹ Beraat kararları bakımından ilke doğrudan uygulanırken, mahkûmiyet kararları bakımından ek şartlar aranmaktadır.¹³² Bunun nedeni bir devlette ceza kovuşturması yapılırken diğer devlette suçun kovuşturulamaz hale getirilmesinin engellenmek istenmesidir.¹³³ Verilen mahkûmiyet hükmünün tamamen yerine getirilmiş veya halen yerine getirilmekte olmasını aradığı için düzenleme ilkenin uygulanmasını daraltan bir niteliğe sahiptir. Ancak af ve zamanaşımı halinde de non bis in idem ilkesinin kabul edilmesi ilkenin uygulanma alanını genişletmektedir.¹³⁴

35. maddenin ikinci fıkrasına göre taraf devletler, yargının konusu olan eylem bu devletlerde kamusal nitelikte bir kişiye, bir kuruma veya bir şeye karşı işlenmişse yahut yargıya konu olan kişi bu devletlerde

130 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 35, s. 70.

131 ÖZEN, s. 404.

132 MERT, s. 223, CEBECİ, Şeyma, **Türk Ceza Hukuku Bağlamında Ne Bis İn İdem İlkesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018, s. 60.

133 CEBECİ, s. 60.

134 ÖZEN, s. 404.



kamusal nitelik taşımakta ise kendileri kovuşturma istemiş olmadıkça, ne bis in idem sonucunu kabulle mecbur değildirler. Ülkesinde eylem işlenen yahut kendi kanununa göre işlendiğini kabul eden Devlet de, kendisi kovuşturma istemiş olmadıkça, ne bis in idem sonucunu kabule zorunlu değildir. İkinci fıkra ilk fıkraya göre daha dar kapsamlıdır ve ilk fıkradan farklı olarak ilkenin uygulanması bakımından ihtiyari bir düzenleme içermektedir.¹³⁵ İkinci fıkrada sayılan haller istisnaidir ve bu hallerde taraf devletler ne bis in idem ilkesini kabul etmek zorunda değildir. Her ne kadar Sözleşmede açıkça ifade edilmese de hükmün düzenleniş biçiminden Devlete karşı suçlar söz konusu olduğunda da devletlerin ne bis in idem sonucunu kabule mecbur olmadığı evleviyetle çıkarılabilir.¹³⁶

Sözleşmede ne bis in idem ilkesi düzenleyen hükümler yabancı devlette verilen ceza yargılarının ne bis in idem sonucunu daha geniş ölçüde kabul eden ulusal kanunların uygulanmasına engel olmayacaktır. (m. 37) Sözleşme'nin ne bis in idem ilkesini düzenleyen 35 ila 37. Maddeleri asgari kuralları düzenlemektedir. Her bir devlet kendi iç hukuklarında yabancı ceza yargılarına daha geniş etki tanımak konusunda serbesttir.¹³⁷ Bu anlamda 6706 Sayılı Kanunun 25/1-ç maddesi Sözleşme'nin 35/1 maddesinden daha geniş bir düzenlemedir. Sözleşme'de mahkûmiyet kararının ne bis in idem sonucunu doğurması için mahkûmiyet kararı bakımından ek şartlar aranmış iken Kanunda başka bir şart aranmaksızın sadece kişinin daha önce Türkiye'de yargılanmış olması yeterli sayılmış, hükümler arasında bir ayırım yapılmamıştır.¹³⁸

6706 sayılı Kanunun 24/4. Maddesinde soruşturmanın veya kovuşturmanın yabancı devlete devredilmesi bakımından devir talebi yabancı devlet tarafından kabul edildiğinde ancak yabancı mahkeme tarafından sanık hakkında mahkûmiyet kararı dışında bir karar verilmesi durumunda buna ilişkin kararın gerekçesi değerlendirilmek suretiyle kovuşturmaya devam edilebileceği düzenlenmiştir. Sözleşmenin 35. maddesinde ise kesin hükümle beraat eden kişinin başka bir taraf devlette kovuşturulamayacağı, mahkûm edilemeyeceği ya da hakkındaki yaptırım yerine getirilemeyeceği kabul edilmiştir. Yani Kanunun 24/4. maddesi ile Sözleşmenin 35. Maddesi çatışmaktadır. Sözleşmenin

135 ÖZEN, s. 404.

136 CEBECİ, s. 62.

137 AÇIKLAYICI RAPOR, m. 35, s. 69.

138 MERT, s. 223-224.



kişi hürriyetine ilişkin düzenlemeler içermesi nedeniyle uyuşmazlık çıkması durumunda Anayasa'nın 90/son hükmü gereği kanaatimizce Sözleşme'nin 35. Maddenin uygulanması gerekmektedir.¹³⁹

Kanununun 8/1-f ve 25/1-ç maddelerinde ne bis in idem ilkesi düzenlenmiştir. 25/1-ç de soruşturma veya kovuşturmanın Türkiye tarafından devralınması bakımından aranan bir şart devir talebine konu fiil nedeniyle kişinin daha önce Türkiye'de yargılanmamış olmasıdır. Türkiye'de yargılanmamış ifadesiyle kastedilen kişi hakkında devir talebine konu fiil nedeniyle Türkiye'de kesin hüküm verilmemiş olmasıdır. Bu anlamda her ne kadar hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının niteliğine ilişkin doktrinde tartışmalar olsa da bu karar da yargılama sonucunda verildiği ve dolayısıyla kişi yargılanmış olduğu için böyle bir durumda da 25/1-ç gereği Türkiye soruşturma veya kovuşturmayı devralamayacak yani ne bis in idem ilkesinin uygulanması söz konusu olacaktır. Sözleşme'nin 35/1-c maddesinde yer alan mahkeme suçluluğu tespit edip müeyyideyi tayin etmemişse ifadesi dikkate alındığında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının ne bis in idem kapsamında kabul edilmesinin Sözleşme ile de uyumlu olduğu görülmektedir.¹⁴⁰

Ne bis in idem ilkesinin uygulanmadığı durumlar için Sözleşmede 36. Madde de tamamlayıcı bir kural getirilmiştir.¹⁴¹ Hükme göre, taraf bir devlette yargılanan kişi aleyhinde diğer bir taraf Devlette aynı eylemden dolayı yeni bir kovuşturma yapıldığında, yargının yerine getirilmesi dolayısıyla özgürlükten yoksun kılınma süresi yeniden hükmolunacak cezadan mahsup edilecektir.

EK 1 e göre sözleşmeyi kabul eden devletlerin ne bis in idem ilkesini düzenleyen kesime çekince koymaları mümkündür.

SONUÇ

Ceza kovuşturmalarının aktarılması kendine has kuralları olan ancak diğer uluslararası adli yardımlaşma biçimleriyle de benzerlik gösteren bir kurumdur. Ceza kovuşturmalarının aktarılmasında aktarma talep edilen devlette talep eden devlete göre davanın daha etkili yürütülebileceği hallerde, devletlerin karşılıklı anlaşmasıyla yargı yetkisi devredilmekte, bu şekilde aktaran devlette başlayan ceza yargılaması

139 CEBECİ, s. 63.

140 MERT, s. 221-222.

141 CEBECİ, s. 62.



süreci aktarılan devlette sona ermektedir. Kovuşturmaların aktarılması aslında yargı yetkisinin diğer bir devlete devredilmesinden ibarettir.

Taraf devletler arasında ulusal hükümler dolayısıyla kaynaklanabilecek yetki sorunlarını çözmeye çalışan ve yetki paylaşımına ilişkin kurallar getiren bir sözleşme olan Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi aktarılma şartlarını ve usulünü ayrıntılı olarak düzenlemekte, ancak devletlerin egemenlik haklarından kaynaklanan yetkilerine bir kısıtlama getirmemektedir. Sözleşme ile yargı yetkisine sahip olmayan bir devlet dahi diğer bir devletin kovuşturmayı aktarmayı talep etmesiyle yetkili hale gelmekte, bu şekilde Sözleşme devletleri yargılama hususunda yetkilendirebilmektedir. Ancak Sözleşme hükümlerinden yetki paylaşımına ilişkin taraf devletlere zorunluluk getirilmediği ve geniş bir takdir yetkisi tanındığı çıkarılmaktadır. Ceza kovuşturmalarının aktarılmasına ilişkin taraf devletler arasında uygulanacak birincil düzenleme olan Sözleşme sanığı bir süje olarak kabul etmekte ve ne bis in idem ilkesini kabul ederek sanığın hak ve yetkilerini de korumayı amaçlamaktadır. Çifte cezalandırabilmeyi engelleyebilmek için asli yargı yetkisine sahip iki devletten birisinin sanık lehine kovuşturma yetkisinden vazgeçmesine ilişkin hüküm içeren Sözleşme, devletlerin egemenlik yetkisine zarar gelmemesi için hükmün uygulanmasını devletlerin takdirine bırakmış, zorunlu bir hüküm olarak düzenlememiştir.



KAYNAKLAR

ABBELL, Michael, "International Transfer of Proceedings In Criminal Matters: United States Perspective" in: **Extradition to and from the United States**, Volume I, 2010.

AYDIN, Uğur, "Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Türk Hukukunda Uygulaması" **Terazi Hukuk Dergisi**, Mayıs 2014, Sayı:93, ss. 14-23.

BASSIOUNİ, Cheriff M., "Introduction To Transfer Of Criminal Proceedings", **International Criminal Law Volume II: Multilateral and Bilateral Enforcement Mechanisms**, Third Edition, Brill, 2008.

BAŞARAN, Ahmet: "Cezaî Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler", **Uluslararası Hukuk Bülteni**, S. 8, ss. 7-9.

CEBECİ, Şeyma, **Türk Ceza Hukuku Bağlamında Ne Bis İn İdem İlkesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2018

CEZA KOVUŞTURMALARININ AKTARILMASI KONUSUNDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ'NİN AÇIKLAYICI RAPORU (ETS NO. 73), Ceza Kovuşturmalarının Aktarılması Konusunda Avrupa Sözleşmesi, Ahmet ULUTAŞ, Ömer Serdar ATABEY, Adalet Yayınevi.

ERGÜN, Ergin, "Avrupa Konseyi Çerçevesinde Terörle Hukuki Ve Kurumsal Mücadele", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVIII, Y. 2014, S. 3-4, ss. 737-770.

ERTUĞRUL, Hüseyin, **Türk Ceza Hukukunda Hükümlülerin Nakli**, Adalet Yayınevi.

GİRGİNOV, Anton, "Applicable Rules On Extradition And International Legal Assistance (Problems of their Hierarchy in Bosnia and Herzegovina)", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, S. 8, Ocak 2016, ss. 189-217.

GİRGİNOV, Anton, "The Centralized Prosecutorial Model In International Judicial Cooperation In Criminal Matters", ss. 1-19.

KOCA, Mahmut / ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

KUNTER, Nurullah, "Ana Çizgileriyle Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi", **Kubalı'ya Armağan, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayını**, Yıl:8,S.1974, ss. 79-92.

KÜLÇÜR, Erdem İzzet, **Ceza Hukukunda Yer Bakımından Uygulama**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.



MC CLEAN, David, **International Co-operation In Civil And Criminal Matters**, Oxford University Press, 2012.

MERT, Harun, “6706 Sayılı Kanun’a Göre Yabancı Devlette Yürütülen Soruşturma veya Kovuşturmaların Devralınması”, **Adalet Dergisi**, 2020/2, S. 65, ss.201-236.

MERT, Harun, “Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu Çerçevesinde Soruşturma veya Kovuşturmanın Yabancı Devlete Devredilmesi”, **Yargıtay Dergisi**, C. 46, 2020, S. 4, ss.1087-1182.

ÖZBEK Veli Özer /DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 2019, 10. Baskı.

ÖZEN, MUSTAFA, “Non Bis İn İdem(Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIV, Y. 2010, S. 1, ss.389-417.

ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 16. Baskı.

PLACHTA, Michael, “Transfer of Proceedings and Transfer of Prisoners: New Instruments of Cooperation in Criminal Matters among the Socialist Countries of Eastern Europe” **Connecticut Journal of International Law**, Issue 2, Spring, ss. 311-343.

SCHUTTE, Julian, “**The European System**”, International Criminal Law Volume II: Muliteral and Bilateral Enforcement Mechanisms Second Edition.

SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, 2016, 7. Baskı.

ŞAHİN, İlyas, “Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanununda Esas Alınan İlkeler”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. X, S. 1, 2015, ss. 107-144.

TEZCAN, Dursun/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat, **Uluslararası Ceza Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ocak 2019.

TURHAN, Faruk, “6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanunu’nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme”, **D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Özel S. 2019, ss. 3067-3109.

TURHAN, Faruk, “Türk Ceza Kanununun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13)”, **Hukuki Perspektifler Dergisi (HPD)**, S. 4, ss. 197-211.



ULUTAŞ, Ahmet/ATABEY, Ömer Serdar, “Avrupa Ceza Hukukunda Kovuşturmaların Aktarılması”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Ocak Şubat 2013, S. 104, ss. 117-136.

VAN DEN WYNGAERT, Christine /STESSENS, Guy, “The International Non Bis In Idem Principle: Resolving Some Of The Unanswered Questions”, **The International and Comparative Law Quarterly**, Vol. 48, No. 4 (Oct.1999),British Institute of International and Comparative Law, ss. 779-804.

VOYNOVA, Ralitza, “Comparison Of The Transfer Of Criminal Proceeding With Other Forms Of International Legal Cooperation In Criminal Matters” **International Conference KNOWLEDEGE BASE ORGANIZATION**, Vol XXI, No 2, 2015, ss. 532-540.

YAŞAR, Yusuf/İÇER, Zafer, “Tutuklu ve Hükümlülerin Takası ve İadesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 25, S. 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, Aralık 2019, ss. 1486-1519.

YENİSEY, Feridun, **Milletlerarası Ceza Hukuku Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1988.

ZAFER, Hamide, **Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75**, Beta Yayın, 4. Bası.